Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних економічних відносин та логістики

До захисту допущено кафедрою міжнародних економічних відносин та логістики протокол №____ від _____

завідувач кафедри _____ Анна ЗАЙЦЕВА

(підпис) (ім'я, прізвище)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

«ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СВІТОВИЙ РИНОК ПРАЦІ»

(тема роботи)

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

Здобувач _____ Евеліна ЗЕЛЕНСЬКА

(підпис) (ім'я, прізвище)

Науковий керівник ____ Тетяна МІРОШНИЧЕНКО

(підпис) (ім'я, прізвище)

Харків – 2026

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних економічних відносин та логістики
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

«ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та логістики
Зайцева А. С.
_____

«____» _____2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Зеленській Евеліні Юріївні
(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Особливості впливу цифрових технологій на світовий ринок праці»

керівник роботи: Мірошниченко Тетяна Миколаївна, к. е. н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від 14.11.2025 року № 4001-5/4122

2. Строк подання студентом роботи _____12.05.2026_____

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

Розкрити сутність та особливості розвитку цифрових технологій у сучасній глобальній економіці; дослідити еволюцію цифрових технологій та їх роль у трансформації економічних процесів; визначити значення цифровізації як чинника змін у функціонуванні світового ринку праці; охарактеризувати сучасний стан та основні тенденції цифровізації у світовій економіці; дослідити вплив цифрових технологій на рівень зайнятості та безробіття у різних країнах світу; розглянути особливості формування

глобального ринку фрілансу та платформної зайнятості; визначити перспективи розвитку світового ринку праці в умовах цифрової трансформації.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Теоретичні засади впливу цифрових технологій на світовий ринок праці
2	Особливості трансформації світового ринку праці в умовах цифровізації
3	

6. Дата видачі завдання__28.10.2025_____

Здобувач освіти Зеленська Е.Ю.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник Мірошниченко Т.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Анотація

Зеленська Е. Ю. Особливості впливу цифрових технологій на світовий ринок праці: кваліфікаційна робота бакалавра [Рукопис]. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. 66 с.

Кваліфікаційна робота бакалавра присвячена дослідженню особливостей впливу цифрових технологій на світовий ринок праці. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків; містить 31 рисунок, 1 таблицю, список використаних джерел з 56 найменувань.

У першому розділі роботи аналізуються теоретичні засади впливу цифрових технологій на світовий ринок праці.

У другому розділі розглядається вплив цифрових технологій на рівень зайнятості та безробіття у різних країнах світу, досліджуються перспективи розвитку світового ринку праці в умовах цифрової трансформації.

Ключові слова: цифрові технології, світовий ринок праці, глобальна економіка, світовий ринок праці, цифровізація.

Abstract

Zelenskaya E. Y. Features of the impact of digital technologies on the global labor market: bachelor's qualification work [Manuscript]. Kh.: V.N. Karazin Kharkiv National University, 2026. 66 p.

The bachelor's qualification work is devoted to the study of the peculiarities of the impact of digital technologies on the global labor market. The work consists of an introduction, two chapters, conclusions; contains 31 figures, 1 table, a list of sources used with 56 names.

The first section of the work analyzes the theoretical foundations of the impact of digital technologies on the global labor market.

The second section examines the impact of digital technologies on the level of employment and unemployment in different countries of the world, and explores the prospects for the development of the global labor market in the context of digital transformation.

Keywords: digital technologies, global labor market, global economy, global labor market, digitalization.

ЗМІСТ

Вступ…… 6

Розділ 1. Теоретичні засади впливу цифрових технологій на світовий ринок праці ……... 10

1.1. Сутність та еволюція цифрових технологій у глобальній економіці…….. 10

1.2. Цифровізація як фактор трансформації світового ринку праці 19

Висновки до першого розділу……. 26

Розділ 2. Сучасний стан та тенденції цифровізації для світового ринку праці …….. 28

2.1. Вплив цифрових технологій на рівень зайнятості та безробіття у різних країнах світу ……. 28

2.2. Формування глобального ринку фрілансу та платформної зайнятості ……. 37

2.3. Перспективи розвитку світового ринку праці в умовах цифрової трансформації…… 46

Висновки до другого розділу ……. 55

Висновки…….. 58

Список використаних джерел…….. 62

ВСТУП

Актуальність даної теми. У сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційних та цифрових технологій відбуваються суттєві трансформації у функціонуванні світової економіки та міжнародних економічних відносин. Цифровізація охоплює практично всі сфери суспільного життя, зокрема ринок праці, змінюючи характер зайнятості, структуру професій, вимоги до кваліфікації працівників та форми організації трудової діяльності. Поширення цифрових платформ, автоматизація виробничих процесів, розвиток дистанційної роботи та глобального фрілансу сприяють формуванню нових моделей праці та трансформації традиційних трудових відносин.

В умовах цифрової трансформації зростає попит на висококваліфікованих фахівців у сфері інформаційних технологій, аналітики даних, цифрового управління, водночас відбувається поступове витіснення деяких традиційних професій. Це призводить до змін у структурі зайнятості, появи нових форм працевлаштування та загострення проблеми адаптації робочої сили до нових технологічних умов. Крім того, розвиток цифрових технологій сприяє формуванню глобального ринку праці, на якому працівники можуть надавати свої послуги незалежно від географічного розташування.

З огляду на зазначене, дослідження особливостей впливу цифрових технологій на світовий ринок праці набуває особливої актуальності, оскільки дозволяє визначити основні тенденції трансформації зайнятості, оцінити наслідки цифровізації для економічного розвитку та окреслити перспективи подальшого розвитку світового ринку праці в умовах цифрової економіки.

Проблематику впливу цифрових технологій на ринок праці досліджували багато вітчизняних та зарубіжних науковців, які аналізували трансформацію зайнятості, розвиток цифрової економіки, автоматизацію праці та появу нових форм зайнятості. Серед вітчизняних дослідників, які розглядають проблеми цифрової трансформації економіки та її впливу на ринок праці, варто відзначити праці таких учених, як О. Амоша, В. Геєць,

Е. Лібанова, О. Грішнова, А. Колот, О. Новікова, І. Петрова, у роботах яких досліджуються питання розвитку ринку праці, трансформації зайнятості, соціально-економічних наслідків цифровізації та формування нових моделей трудових відносин. Значний внесок у дослідження сучасних тенденцій цифрової економіки та її впливу на соціально-економічні процеси зробили також В. Антонюк, Л. Шаульська, О. Дорошенко та інші науковці.

Серед зарубіжних учених, які досліджують проблеми цифрової трансформації та її впливу на зайнятість і ринок праці, слід відзначити К. Фрей, М. Осборн. Питання розвитку цифрової економіки та її ролі у трансформації суспільства висвітлюються у працях М. Кастельс, Д. Ріфкін. Крім того, проблеми впливу цифрових технологій, штучного інтелекту та автоматизації на трудову діяльність людини розглядаються у працях Е. Бріньольфссон, Е. Макафі.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, питання особливостей впливу цифрових технологій на світовий ринок праці, зокрема зміни структури зайнятості, розвиток платформної економіки, поширення фрілансу та перспективи подальшої трансформації ринку праці в умовах цифровізації, потребують подальшого комплексного аналізу, що й зумовлює актуальність даної теми дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою є дослідження особливостей впливу цифрових технологій на трансформацію світового ринку праці, а також визначення основних тенденцій і перспектив його розвитку в умовах цифровізації економіки.

Для досягнення поставленої мети виокремлено такі завдання:

1. Охарактеризувати теоретичні підходи до визначення сутності цифрових технологій у глобальній економіці;
2. Дослідити процес цифровізації як фактор трансформації світового ринку праці та визначити основні напрями її впливу;

3. Здійснити аналіз впливу цифрових технологій на рівень зайнятості та безробіття у різних країнах світу та проаналізувати основні статистичні показники;

4. Проаналізувати процес формування глобального ринку фрілансу та платформної зайнятості і дослідити його особливості в умовах цифрової економіки;

5. Дослідити перспективи розвитку світового ринку праці в умовах цифрової трансформації.

Об'єктом дослідження є розвиток світового ринку праці в умовах цифрової економіки.

Предметом дослідження є особливості, механізми та наслідки впливу цифрових технологій на структуру зайнятості, форми праці та тенденції розвитку світового ринку праці.

В ході дослідження було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечило всебічне вивчення обраної тематики. Зокрема, застосовано методи аналізу та синтезу, які дали змогу систематизувати наукові підходи до визначення сутності цифрових технологій і їх впливу на світовий ринок праці, а також узагальнити отримані результати дослідження. Методи індукції та дедукції використовувалися для формування теоретичних узагальнень і обґрунтування висновків на основі виявлених закономірностей розвитку ринку праці в умовах цифровізації. Порівняльний аналіз дав можливість зіставити особливості впливу цифрових технологій на зайнятість у різних країнах світу, виявити спільні та відмінні риси цих процесів. Системний підхід було застосовано для комплексного дослідження трансформацій світового ринку праці як цілісної динамічної системи, що функціонує під впливом глобальних цифрових змін. Статистичний метод використовувався для обробки та аналізу кількісних даних щодо рівня зайнятості, безробіття, структури робочої сили та поширення цифрових технологій.

Графічний метод забезпечив наочне представлення результатів дослідження у вигляді таблиць, діаграм і схем, що сприяло кращому сприйняттю інформації. Метод логічного узагальнення застосовувався при формулюванні висновків і практичних рекомендацій щодо подальшого розвитку ринку праці в умовах цифровізації.

Інформаційну базу для дослідження становлять міжнародні статистичні та аналітичні джерела, матеріали Міжнародної організації праці (ILO); звіти Світового банку (World Bank); статистичні бази Євростат; доповіді Всесвітнього економічного форуму; міжнародні акти у сфері праці та цифровізації; законодавство окремих країн щодо цифрової економіки та зайнятості; документи ЄС (цифрова стратегія, політика зайнятості), а також дані Європейського інвестиційного банку та Європейського інвестиційного фонду.

Апробація. Результати дослідження щодо впливу цифровізації на попит і пропозицію робочої сили, представлені у кваліфікаційній роботі, також були висвітлені у тезах XXI Всеукраїнської науково-практичної конференції. У публікації узагальнено наукові напрацювання, присвячені ролі глобалізації у трансформації сучасної міжнародної торгівлі, а також окреслено основні напрями впливу цифрових технологій на ринок праці в різних країнах світу, що підтверджує наукову цінність проведеного дослідження.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків; містить 66 сторінок тексту, 31 рисунок, 1 таблицю. Список використаних джерел містить 56 найменувань літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СВІТОВИЙ РИНОК ПРАЦІ

1.1. Сутність та еволюція цифрових технологій у глобальній економіці

Діджиталізація економіки, заснована на новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологіях, є однією з ключових ознак сучасного інклюзивного та сталого економічного розвитку суспільства. Це пояснюється об'єктивними чинниками: проникнення комп'ютерів у всі аспекти повсякденного життя, активне використання мобільних пристроїв та посилення мережевої взаємодії в суспільстві сприяють стрімкому процесу оцифровування різних галузей діяльності [1].

Розвиток передових технологій стає ключовим елементом соціально-економічного прогресу, створюючи основу для формування інноваційного потенціалу та стимулювання активної інноваційної діяльності. Така діяльність сприяє зміцненню конкурентних позицій на світовому ринку. Зокрема, цифровізація економіки є одним із центральних напрямів інноваційного розвитку економічних систем, виконуючи роль інструменту для створення довгострокових конкурентних переваг.

Відзначимо, що пандемія COVID-19 значно стимулювала цифровізацію серед європейських компаній. Згідно з даними EIBIS, понад 53% фірм у ЄС заявили про впровадження цифрових технологій шляхом переходу на онлайн-послуги [2].

Попри досягнення в цьому напрямку, частка компаній, які інвестували в цифрові рішення у відповідь на пандемію, залишається вищою у Сполучених Штатах. Особливо велика різниця помітна серед мікро- та малих підприємств у ЄС, які менш активно порівняно з американськими компаніями впроваджують цифрові зміни.

У 2022 році лише 30% мікропідприємств у ЄС заявили про вдосконалення своїх цифрових можливостей, тоді як серед великих компаній цей показник становив 63%. Водночас за останні чотири роки Європейський Союз зумів значно зменшити розрив зі Сполученими Штатами у використанні передових цифрових технологій (рис. 1.1).

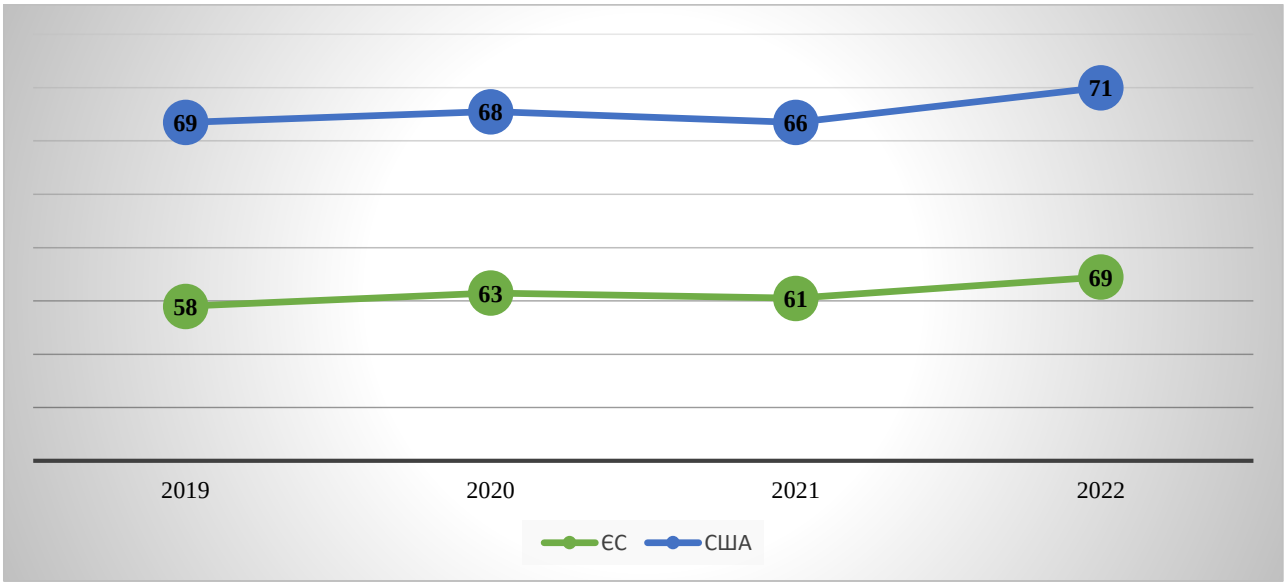

Рис. 1.1. Динаміка впровадження передових цифрових технологій на підприємствах країн ЄС та США за 2019-2022 роки, %

Джерело: складено автором за матеріалами [2]

Як видно з даних рисунка 1.1, у 2022 році 69% європейських компаній впровадили цифрові технології, що майже зрівнялося з показником у США, який у 2022 році був на рівні 71%. У порівнянні з 2019 роком цей розрив істотно скоротився.

У 2024 році 74% компаній у країнах ЄС досягли базового рівня цифрової активності. Частка малих та середніх підприємств становила 73%, що приблизно на 20 процентних пунктів нижче від цільового показника ЄС запланованого щодо підвищення рівня цифрового розвитку регіону до 2030 року, тоді як для великих підприємств цей показник дорівнював 98%.

Великі компанії демонстрували значну присутність у категоріях із дуже високим (41%) та високим рівнем цифрової інтенсивності (46%), тоді як серед

малих і середніх підприємств лише 6% мали дуже високий рівень і близько 27% – високий рівень цифрової інтенсивності. У той же час більшість малих та середніх підприємств мали низький (40%) або дуже низький (27%) рівень цифрової інтенсивності (рис. 1.2).

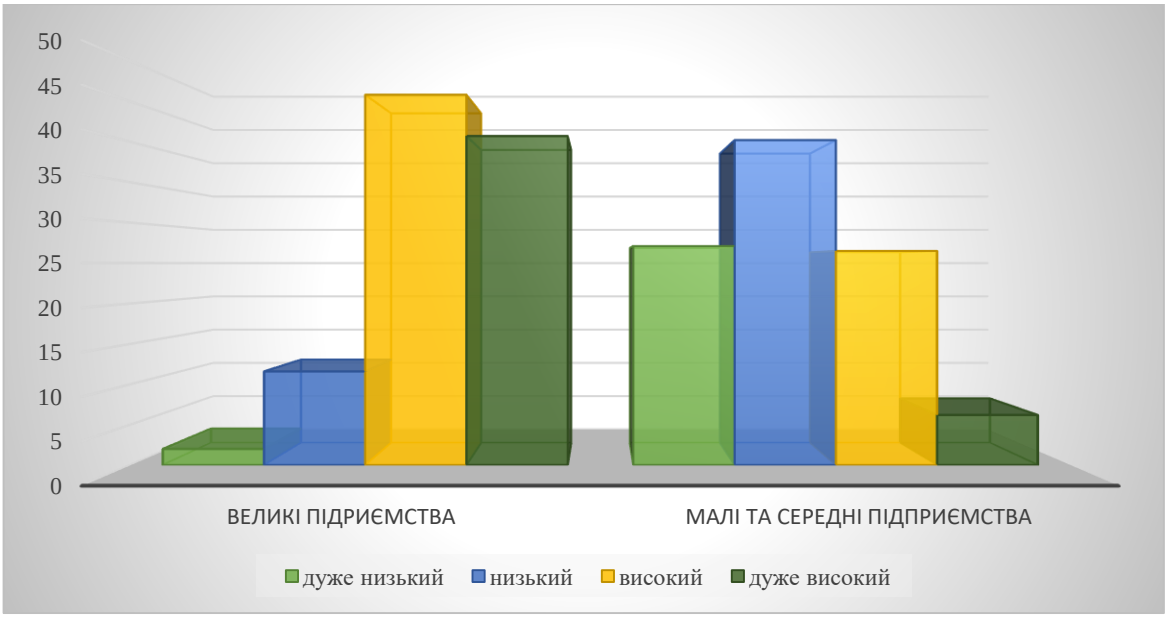

Рис. 1.2. Рівень цифрової інтенсивності в бізнесі в країнах ЄС у 2024 році, %

Джерело: складено автором за матеріалами [3]

Науковці визначають три основні стадії цифрової трансформації: оцифрування, що передбачає перетворення аналогового сигналу в цифровий; цифровізація, яка полягає у використанні цифрових технологій; і, нарешті, цифрова трансформація. Остання є потужним інструментом цифрової революції, завдяки якому українські компанії мають шанс відновити втрачені позиції в новій реальності цифрової економіки. Для ефективного впровадження цифрової трансформації важливо використовувати науково обґрунтовані методологічні підходи [4].

У сучасній цифровій економіці відбувається фундаментальна трансформація виробничих і збутових процесів завдяки оцифруванню ключових систем, які є основою господарської діяльності підприємств (рис. 1.3).

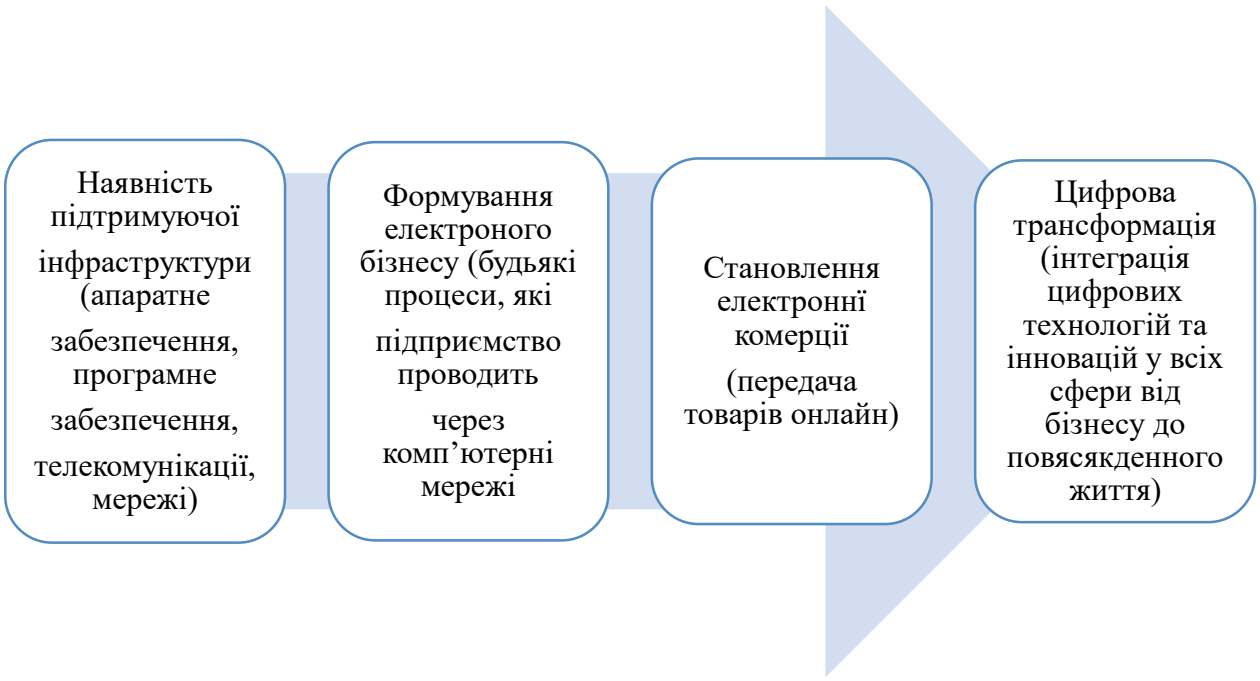

Рис. 1.3. Основні складові цифрової трансформації суспільства і виробничих відносин

Джерело: складено автором за матеріалами [5]

Зростання продажів персональних комп'ютерів, цифрових пристроїв і збільшення частки обладнання з доступом до Інтернету значно скоротили витрати на залучення учасників до онлайн-спільнот. Це створило можливість для мільярдів людей стати активними учасниками цифрової економіки.

Цифрові технології сприяють зниженню трансакційних витрат, іноді їх усувають зовсім, створюють нові можливості та водночас висувають нові вимоги до виробників і ринку. Це стимулює оновлення організації бізнес-процесів і виробничих систем, забезпечуючи покращення якості продукції та послуг. Одночасно формується позитивний імідж підприємств.

Рівень цифровізації економіки охоплює загальний стан цифрових перетворень у соціально-економічних взаєминах, який співвідноситься з трьома основними галузевими моделями суспільства: людьми (суспільством), бізнесом (економікою) та урядом (державою), і відповідає національним особливостям.

Цифрова трансформація включає інтеграцію сучасних технологій у бізнес-процеси підприємства. Однак це не лише встановлення нового обладнання чи програмного забезпечення, а й докорінні зміни в підходах до управління, корпоративної культури та зовнішніх комунікацій. Така модернізація підвищує продуктивність працівників, рівень задоволеності клієнтів та сприяє створенню іміджу прогресивної й конкурентоспроможної організації.

Швидкий розвиток технологій і цифровізація світової економіки призводять до суттєвих змін у способах ведення бізнесу. З кожним днем збільшується кількість користувачів цифрових продуктів, послуг та платформ. Такі трансформації змушують компанії оперативно пристосовуватися до нових умов, вільно орієнтуватися в цифровому середовищі, запроваджувати інноваційні рішення та використовувати сучасні інструменти у всіх напрямках своєї діяльності. Саме тому здатність бізнесу гнучко реагувати на технологічні виклики є надзвичайно важливою в сучасних реаліях [6].

На рисунку 1.4 наведено динаміку міжнародної торгівлі цифровими послугами.

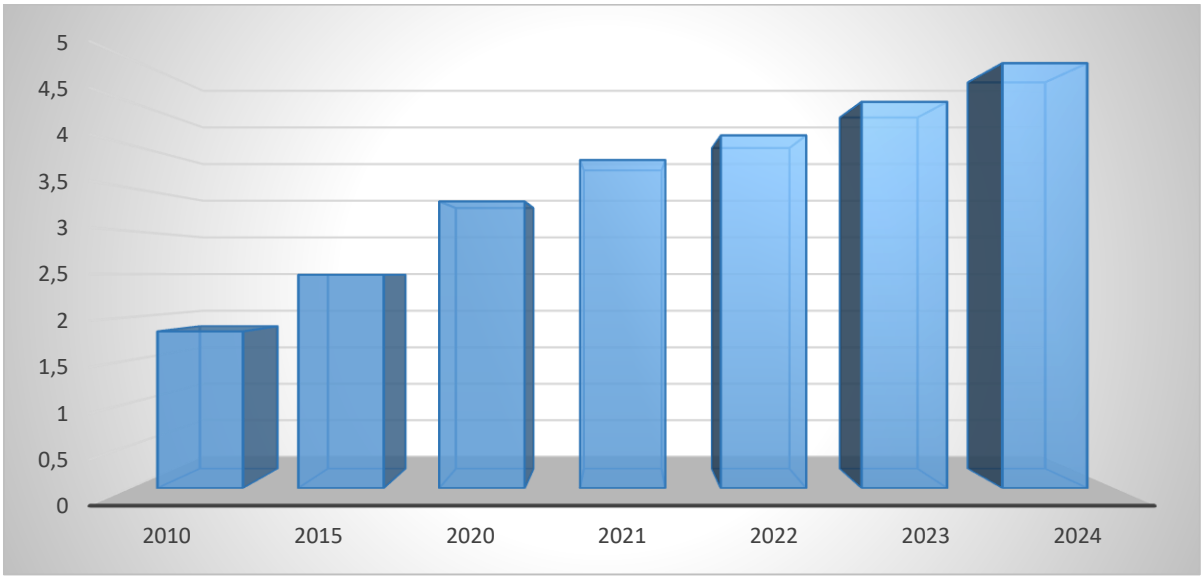

Рис. 1.4. Динаміка міжнародної торгівлі цифровими послугами у світі, 2010-2024 роки, млн. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [7]

Як видно з даних рисунку 1.4, протягом 2010-2024 років міжнародні цифрові послуги у світі майже у 3 рази з 1,834 млн. дол. США до 4,948 млн. дол. США, що говорить про суттєву трансформацію ринкового середовища.

Якщо розглядати світову структуру міжнародної торгівлі за регіонами, то найбільша частка припадає на Європу, як у 2010 так і в 2024 році (рис. 1.5).

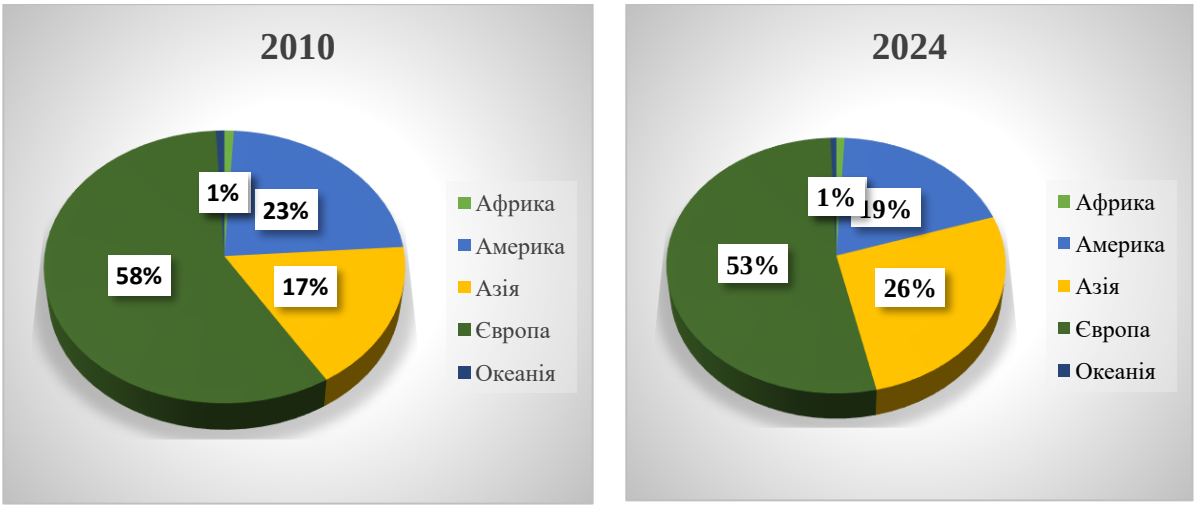

Рис. 1.5. Структура міжнародної торгівлі цифровими послугами у світі у 2010 та у 2024 роках,%

Джерело: складено автором за матеріалами [7]

Незважаючи на активний розвиток цифрових технологій та збільшення кількості їх користувачів, багато компаній виявляються неготовими до викликів цифрової трансформації. Вони зіштовхуються з труднощами в адаптації бізнес-моделей, браком у працівників необхідних цифрових компетенцій, а також із загрозами кібербезпеки та високою конкуренцією в онлайн-просторі. Це потребує переосмислення цілей, переформатування стратегічного бачення та створення нових стратегій, які допоможуть бізнесу не лише виживати, а й ефективно розвиватися у світі цифрової економіки [8].

У сучасних умовах глобалізації та стрімкого розвитку цифрових технологій відбуваються суттєві зміни також і на міжнародному ринку праці.

Трансформації зайнятості та поява нових форм праці є закономірним результатом технологічних інновацій, які охоплюють соціально-економічне життя. Ці процеси безпосередньо пов'язані з цифровізацією, автоматизацією, роботизацією, а також розвитком інтернету й мобільних комунікаційних засобів. Технологічні зміни стимулюють адаптацію ринку до нових реалій, створюючи як можливості для професійного розвитку, так і нові виклики для роботодавців і працівників. Це потребує впровадження актуальних форм зайнятості, що відповідатимуть викликам цифрової епохи та сприятимуть ефективності праці (рис. 1.6) [9].

Рис. 1.6. Основні складові цифрової трансформації суспільства і виробничих відносин

Джерело: складено автором за матеріалами [10, 11]

Цифровізація стала однією з ключових тенденцій у розвитку сучасної економіки та ринку праці. Вона змінює функціонування багатьох галузей і професій, створюючи нові робочі місця, наприклад, у сферах інформаційних технологій, електронної комерції, онлайн-послуг і комунікацій. Зростає попит

на працівників із цифровими навичками, що стає важливим фактором їхньої конкурентоспроможності [12].

Сьогодні на ринку праці важливу роль відіграють цифрові платформи, які відкривають можливості дистанційної роботи й надають гнучкість у працевлаштуванні. Платформи на кшталт Upwork, Fiverr, Uber і Airbnb дозволяють знайти проекти або замовників онлайн, зменшуючи залежність від традиційних схем зайнятості. Зокрема, фріланс і дистанційна робота стали розповсюдженими напрямками у сферах програмування, дизайну, маркетингу, перекладу та юридичних або фінансових послуг [10].

Проте поряд із можливостями цифровізація вносить і певні ризики. Автоматизація й роботизація виробничих процесів можуть призвести до зникнення частини робочих місць у таких галузях, як сільське господарство, виробництво й логістика. Щоб відповідати вимогам ринку, працівники змушені підвищувати кваліфікацію або освоювати нові професії. У той же час автоматизація і штучний інтелект сприяють створенню нових робочих місць у сферах розробки та обслуговування технологій, управління даними, аналітики й кібербезпеки. Для молодого покоління актуальним є розвиток технічних навичок для забезпечення конкурентоспроможності [11].

Вплив найсучасніших інструментів, таких як штучний інтелект, машинне навчання, робототехніка, великі дані й хмарні технології - стає основним рушієм трансформації ринку праці. Завдяки цим технологіям можна виконувати складні аналітичні обчислення, автоматизувати рутинні процеси та ухвалювати рішення на основі алгоритмів. Наприклад, у фінансовій сфері автоматизовані системи дозволяють швидко аналізувати ринки та укладати угоди. У медицині штучний інтелект уже застосовується для діагностики хвороб на ранніх стадіях шляхом аналізу медичних зображень чи генетичних даних.

Глобалізація також суттєво впливає на структуру зайнятості у різних регіонах. Переміщення робочих місць до країн із нижчою вартістю робочої сили вимагає адаптації працівників у розвинених країнах до змінених умов. З

іншого боку, завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям бізнес отримав змогу співпрацювати зі спеціалістами з різних точок світу, що значно збільшує горизонти міжнародної зайнятості.

Цифрові форми зайнятості та дистанційної роботи передбачають виконання професійних обов'язків поза межами офісу із застосуванням інформаційних технологій, таких як інтернет, кваліфікований електронний підпис (КЕП) і месенджери. До основних варіантів відносяться повністю дистанційна робота, гібридний графік, надомна праця, фріланс, платформна зайнятість і телеробота, що ґрунтуються на домовленостях між учасниками процесу [12].

На рисунку 1.7 наведено основні форми дистанційної роботи та цифрової зайнятості в умовах діджеталізації.

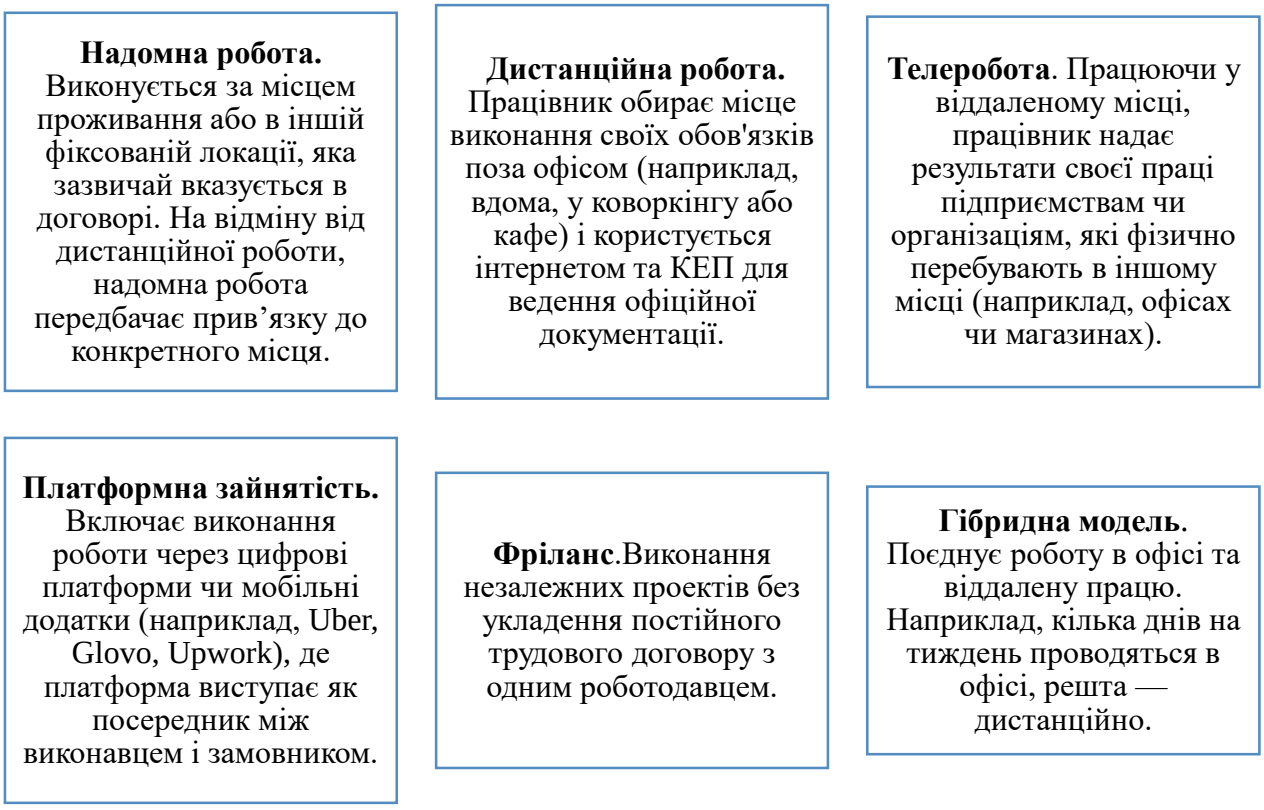

Рис. 1.7. Головні форми дистанційної роботи та цифрової зайнятості

Джерело: складено автором за матеріалами [13, 14, 15]

Відзначимо, що процес цифровізації підвищує ефективність роботи підприємств. Компанії, які здійснили цифрову трансформацію, демонструють вищу продуктивність праці порівняно з нецифровими. Вони є більш інноваційними, що надає їм конкурентні переваги на ринку. Це, у свою чергу, сприяє впровадженню ефективніших управлінських методів, швидшому зростанню, створенню нових робочих місць і забезпеченню вищих заробітних плат.

Компанії, які впровадили цифрові інновації, створюють більше робочих місць. Ця тенденція спостерігається як у країнах Європейського Союзу, так і в США. Такий результат частково можна вважати парадоксальним. Адже впровадження цифрових технологій спрощує багато виробничих процесів і підвищує продуктивність за рахунок автоматизації. Проте водночас воно стимулює появу нових робочих місць. Це пояснюється потребою в управлінні, обслуговуванні і вдосконаленні цифрової інфраструктури та пов’язаних із нею систем [16].

Зокрема, використання цифрових технологій створює попит на спеціалізованих фахівців, таких як аналітики даних, експерти з кібербезпеки, розробники програмного забезпечення, спеціалісти з хмарних технологій та працівники служби технічної підтримки. У традиційних бізнес-моделях аналогічні ролі або відсутні, або мають менше значення. Очевидно, що в умовах цифровізації такі професії стають критично важливими для забезпечення ефективного функціонування, безпеки та безперервного розвитку бізнес-процесів.

1.2. Цифровізація як фактор трансформації світового ринку праці

Сучасні технології привносять новий зміст у сфери соціально-трудових та міжособистісних відносин, змінюючи траєкторії особистісного розвитку людини, організацію відпочинку та багато іншого. Особливої уваги в нинішніх умовах заслуговують трансформаційні процеси на ринку праці, зокрема у

сфері зайнятості населення, де найвиразніше проявляються зміни у взаємодії технологічних і людських чинників. У цьому контексті стають актуальними питання глибшого дослідження процесів цифровізації економіки та їхнього впливу на поточний стан і перспективи розвитку ринку праці.

У сучасних умовах особливо відчутним стає постійний вплив процесів цифрової трансформації на зайнятість населення. Такі зміни вимагають коригування соціально-економічної політики держав та розробки заходів, спрямованих на стимулювання економічного зростання, забезпечення гідної праці, а також досягнення як повної, так і продуктивної зайнятості. При цьому наслідки цифрових трансформацій проявляються на різних рівнях економіки по-різному, що відображено на рисунку 1.8.

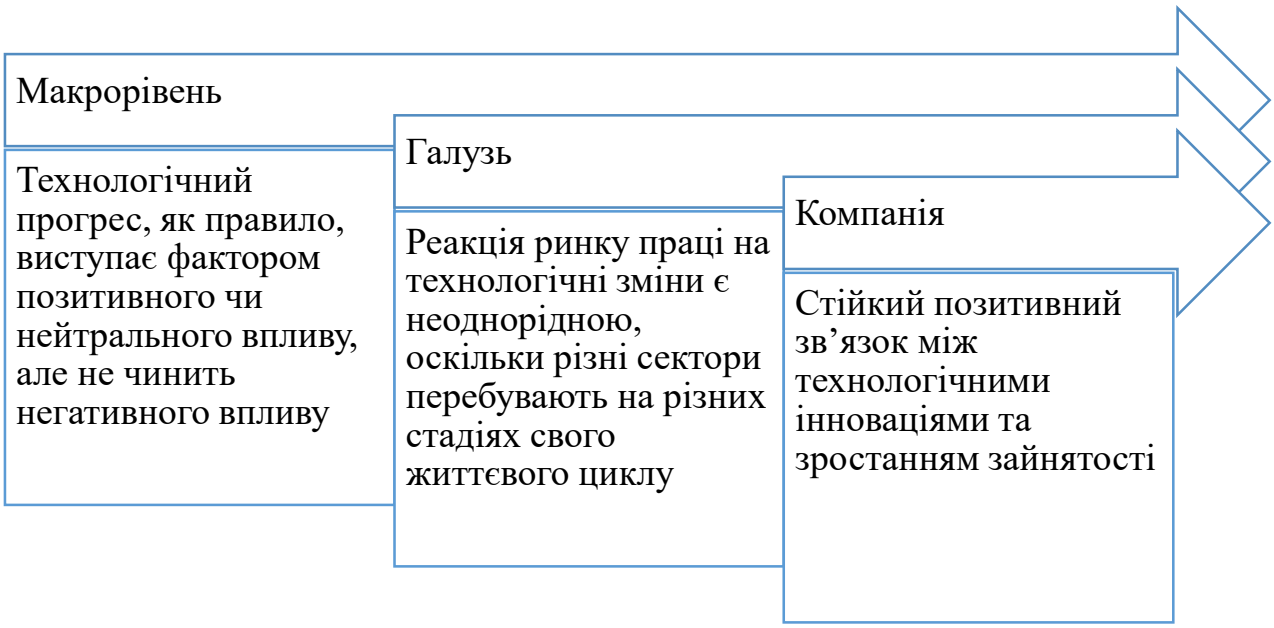

Рис. 1.8. Рівні прояву цифрових трансформацій у сфері зайнятості

Джерело: складено автором за матеріалами [17]

Цифрова зайнятість може відігравати важливу роль у врівноваженні ринку праці та зниженні безробіття як на національному, так і міжнародному рівнях. Відсутність територіальних обмежень дозволяє використовувати цифрові формати праці для ефективного узгодження попиту та пропозиції на ринку праці. Особливо це стосується молоді, яка не навчається і не працює.

Відзначимо, цифровізація економіки формує нову структуру відносин у сфері зайнятості, що проявляється наступним чином [18]:

- по-перше, на цифровому ринку праці виникають нові форми конкурентної боротьби. Змагаються не лише професіонали, які постійно вдосконалюють власні навички та знання, а й роботодавці, прагнучи залучити кваліфікованих фахівців із розвиненими інтелектуальними, емоційними та цифровими компетенціями;
- по-друге, цифровий ринок праці створює широкий простір для трудової мобільності працівників, вирізняючись своєю віртуальністю. Це сприяє формуванню нового типу мобільності – цифрової, яка дозволяє працівникам ефективніше реалізовувати свій потенціал, а роботодавцям оптимізувати витрати на утримання працівників;
- по-третє, цифровий ринок праці характеризується високим рівнем інноваційності та швидким розвитком. Посилюється творча складова трудової діяльності, підвищуються можливості для генерації та впровадження інновацій. Така форма зайнятості стає каталізатором як особистісного розвитку, так і загального економічного прогресу;
- по-четверте, специфіка цифрового ринку праці відображається і в його демографічній структурі. Спостерігається тенденція до зменшення гендерної нерівності, водночас активно зростає частка молодіжного сегменту економічно активного населення. Крім того, цифрова зайнятість через соціальні платформи сприяє створенню можливостей для віртуальної взаємодії, що відповідає потребам молодого покоління в соціальних контактах.

Відзначимо, що цифрова трансформація значно впливає на ринок праці, викликаючи як позитивні, так і негативні наслідки.

Позитивний вплив цифрової трансформації на ринок праці наведено на рисунку 1.9.

Рис. 1.9. Ключові аспекти позитивного впливу цифрової трансформації на ринок праці

Джерело: складено автором за матеріалами [19]

Водночас цифрова трансформація має і негативні наслідки:

- автоматизація робочих місць. Впровадження технологій часто супроводжується скороченням робочих місць, особливо серед людей з низькою кваліфікацією, що призводить до зростання рівня безробіття;

- зміна вимог до професійних компетенцій. Працівникам необхідно швидко опановувати нові навички, зокрема знання цифрових технологій, критичне мислення та здатність до самонавчання. Це загострює нерівність на ринку праці, адже не всі можуть адаптуватися до нових реалій так само ефективно.

Зауважимо, що серйозним викликом в сфері зайнятості є потенційне зростання рівня безробіття. До 2030 року близько 400–800 мільйонів осіб (15–30 % світової робочої сили) можуть втратити роботу через впровадження штучного інтелекту та автоматизацію процесів.

Автоматизація провокує масштабні зміни в трудовій сфері, охоплюючи не лише окремі посади, але й цілі функціональні підрозділи та навіть галузі, які поступово стають незатребуваними. Безумовно, в умовах цифровізації економіки ринок праці стикається з неминучими структурними проблемами.

Вважається, що більш ніж 35 % існуючих сьогодні навичок зникнуть назавжди, що в результаті може спричинити тимчасове збільшення рівня безробіття та пасивності серед населення через певне запізнення в адаптації ринку праці [20].

За прогнозами Європейської комісії, до 2030 року від 37 % до 69 % робочих місць на території ЄС можуть бути частково автоматизовані. При цьому попит на технічні навички значно зростатиме, а потреба в базових когнітивних, ручних і фізичних вміннях скорочуватиметься [21].

Особлива увага при аналізі впливу цифровізації на ринок праці повинна бути спрямована на проблеми зайнятості літніх людей, які найменше готові опановувати нові цифрові компетенції. Для осіб віком понад 60 років такі зміни створюють загрозу скорочення доступних робочих місць. Ця вікова група є однією з найвразливіших у сучасному цифровому світі, що вимагає впровадження спеціальних заходів підтримки.

Водночас розвиток цифрових технологій створює нові сектори економіки і відкриває можливості для розкриття людського потенціалу та застосування нових навичок..

Стрімкий розвиток технологій диктує потребу у постійному набутті нових знань і навичок, що змушує працівників протягом життя опановувати 8-10 різних професій.

Таким чином, уряди та бізнес повинні спрямовувати свої зусилля на адаптацію ринку праці до швидких змін, спричинених цифровими технологіями, а також на мінімізацію потенційних негативних ефектів.

Як уже було сказано, цифрова трансформація відкриває широкі можливості для працівників і підприємств, водночас потребуючи переосмислення кадрової політики, розвитку цифрових компетенцій і

адаптації до постійних технологічних змін. Перехід до цифрових форматів організації праці супроводжується модернізацією підходів до підготовки фахівців: дедалі більше людей навчаються онлайн, опановуючи сучасні цифрові навички за допомогою освітніх платформ та програм підвищення кваліфікації. Такий розвиток освітнього простору сприяє появі нових професій, що стосуються розробки й обслуговування цифрових продуктів, аналізу даних, кібербезпеки та автоматизації бізнес-процесів [21].

Важливою складовою цифрової трансформації є також зміна організаційної культури та підходів до управління людським капіталом. Компанії дедалі частіше адаптують свої стратегії кадрового розвитку до реалій діджитал-економіки: формують віртуальні команди, використовують нові інструменти для дистанційної співпраці, а також стимулюють розвиток аналітичних, креативних і міждисциплінарних навичок [22].

На рисунку 1.10 наведено основні вимоги до компетенцій працівника, якими потрібно володіти в цифрову епоху.

Технічні навички	**Гнучкі навички (Soft Skills)**
• Цифрова грамотність • Програмування та автоматизація • Аналіз даних (Data Literacy) • Технології штучного інтелекту	• Креативність • Рішення нестандартних завдань • Комунікативність • Критичне мислення

Рис. 1.10. Головні компетенції, якими повинен володіти працівник на ринку праці в умовах цифровізації

Джерело: складено автором за матеріалами [23, 24]

Цифровізація сприяє виникненню нових професій, таких як фахівці зі штучного інтелекту, і водночас вимагає від працівників уміння поєднувати цифрові компетенції із галузевими знаннями [25].

Обов'язковими компетенціями майбутнього фахівця будуть цифрові навички, що проявляється у:

- роботі з сучасними IT-платформами та інструментами автоматизації;
- володінні основами інформаційної безпеки;
- ефективному використанні ERP та CRM-систем;

аналітичні здібності, а саме вміння:

- аналізувати статистичні дані та здійснювати їх прогнозування;
- будувати дашборди для візуалізації інформації;
- використовувати дані для формування стратегічних рішень.

Особистісний розвиток також стане важливим у цифрову епоху адже процес безперервного навчання, що формується під впливом технологій, соціальних мереж та доступу до великих масивів даних, сприяє створення нової моделі мислення, інтеграції цифрових інструментів у життєві аспекти працівника. Це дозволить швидко освоїти нові знання і здатність адаптуватися до постійних змін шляхом [26]:

- гнучкості і вміння швидко навчатися новому;
- стресостійкості та управлінню робочими задачами;
- самоорганізації та тайм-менеджменту.

Також гіг-економіка, фріланс, проєктна зайнятість, дистанційна робота, віртуальні команди та онлайн-підприємництво не лише відповідають на вимоги швидкого прогресу інформаційно-комунікаційних технологій, а й відкривають нові можливості для ефективної самореалізації працівників. Ці підходи допомагають урізноманітнити джерела доходу та інтегруватися у глобальні співпраці поза межами традиційних географічних чи організаційних обмежень.

Зростання гіг-економіки та короткострокових проєктів підкреслює тенденцію до індивідуальної гнучкості сучасної зайнятості, коли люди все

частіше поєднують основну роботу із самозайнятістю або фрілансом, створюючи кілька джерел доходу одночасно. Цифрові сервіси стають платформою для реалізації себе, відкриваючи нові можливості навіть для тих, хто через певні об'єктивні причини або соціально-економічні труднощі не може розвиватися за традиційним кар’єрним шляхом.

Впровадження інноваційних моделей зайнятості підвищує адаптивність підприємств до змін середовища, сприяє конкуренції економіки та покращує соціальну мобільність і інклюзію різноманітних груп населення, зокрема мешканців віддалених регіонів.

Таким чином, у реаліях цифрової економіки сучасний працівник має бути гнучким, адаптивним і володіти високим рівнем технологічних знань. Поєднання цифрових, аналітичних, креативних і комунікаційних компетенцій стає ключовим фактором для успішності та конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Висновки до першого розділу

За результатами проведеного дослідження теоретичних засад впливу цифрових технологій на світовий ринок праці можна зробити такі висновки:

1. Сучасний розвиток світової економіки характеризується активною міжнародною інтеграцією, яка охоплює всі сфери народного господарства. У контексті глобалізаційних змін провідні країни світу надають дедалі більшу увагу впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій у різні аспекти життя, зокрема в економічну сферу. Це спрямовано на забезпечення економічного зростання та загального суспільного прогресу. Ефективна цифрова трансформація економіки вимагає надійного технологічного базису, який забезпечує можливість створення сервісної платформи для цифровізації її структурних компонентів. Це стосується соціальних, економічних, технологічних та інших процесів, що відбуваються всередині економічної системи. Цифрова трансформація економіки є потужною та всеохопною

силою, яка суттєво впливає на ринок праці. Основними рушіями цього процесу виступають технологічні інновації, економічна та геополітична нестабільність, демографічні зрушення і зелений перехід. Автоматизація та роботизація можуть спричинити скорочення робочих місць у певних секторах, зокрема тих, що залучаються до рутинної або фізичної роботи. Водночас цифрова трансформація відкриває нові перспективи для зайнятості, створює сучасні професії та вдосконалює традиційні галузі й спеціальності.

2. Цифрові технології розвиваються настільки стрімко, що відкривають нові можливості та виклики для ринку праці. Робочі місця, які раніше залишалися незмінними, тепер суттєво трансформуються через впровадження цифрових інновацій. Це вимагає від працівників оволодіння новими навичками та компетенціями. Люди змушені адаптуватися до нових технологій, аби зберігати свою конкурентоспроможність на ринку праці. Під впливом цифрових трансформацій економіка змінює ринок праці, розширюючи можливості зайнятості населення, трансформуючи характер і умови праці, підвищуючи вимоги до кваліфікації та компетенцій працівників. Це також створює необхідність впровадження відповідних адаптаційних технологій та сприяє формуванню сучасних механізмів регулювання соціально-трудових відносин. Водночас загальні наслідки цифровізації для сфери праці залишаються досить невизначеними, оскільки вони залежать від конкретних умов і значно варіюються у різних країнах та секторах економіки. Наслідки впливу цифровізації на ринок праці залежатимуть від здатності суспільства гармонійно поєднати розвиток технологій із формуванням сильного людського капіталу. Саме цей баланс стане основою стійкого економічного зростання та забезпечить конкурентоспроможність працівника у період глобальних змін.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ДЛЯ СВІТОВОГО РИНКУ ПРАЦІ

2.1. Вплив цифрових технологій на рівень зайнятості та безробіття у різних країнах світу

Цифровий розвиток поступово змінює структуру зайнятості, збільшуючи її в сферах нематеріального виробництва, послуг і діяльності, що базуються на цифрових технологіях. У той же час це призводить до скорочення робочих місць у виробничому секторі та галузях, які мало або взагалі не залучені до процесу цифровізації. Такий процес створює ризики витіснення людської робочої сили цифровими та інформаційними продуктами, а також може сприяти зростанню рівня безробіття через активний розвиток цифрових технологій. Ці процеси неминуче спричиняють зміни на ринку праці, що включають трансформації у попиті на робочу силу, рівні заробітної плати, продуктивності праці, витратах компаній на виробничі ресурси та технологічних інноваціях. Вони також змінюють структуру зайнятості населення, що часом призводить до скорочення кількості робочих місць і зростання рівня безробіття (рис. 2.1).

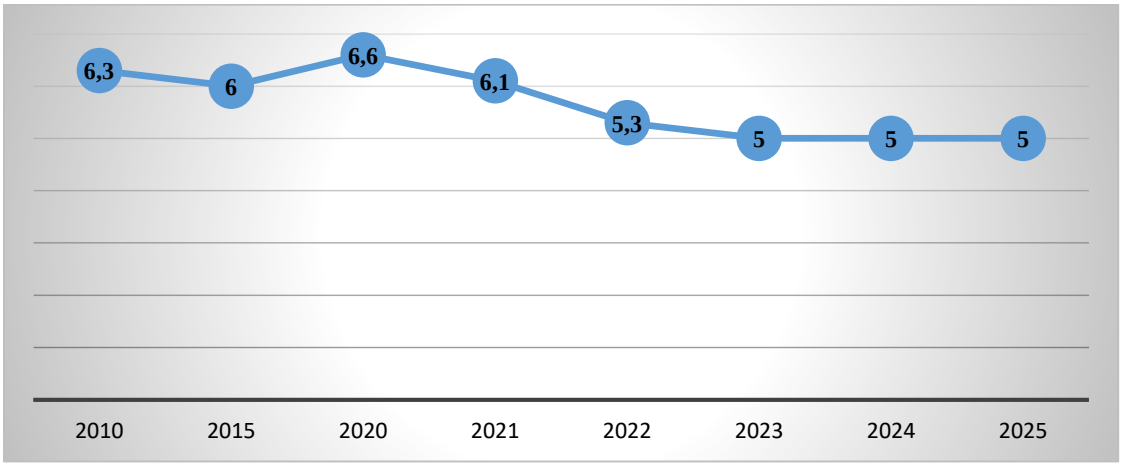

Рис. 2.1. Показники рівня безробіття в світі за 2010-2025 рр.,%

Джерело: складено автором за матеріалами [27]

Відзначимо, що трансформація структури зайнятості у світовому масштабі зумовлена дією низки геоекономічних факторів та викликів, таких як цифровізація економіки, технологічний прогрес, обмеження у глобальній торгівлі, декарбонізація, екологізація промисловості, прийняття принципів сталого розвитку, інфляційні процеси, зростання вартості життя, демографічні зміни, старіння населення та скорочення працездатної частини суспільства. Результати аналізу впливу цих тенденцій на зайнятість та перспективи її трансформації в умовах цифрових і високотехнологічних змін представлені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Вплив сучасних тенденцій економічного розвитку на структуру зайнятості в умовах цифровізації

Трансформаційні зміни	Результати та наслідки	Можливості розвитку в умовах цифровізації
Зміни у кількості та структурі вакансій.	Зростання попиту у високотехнологічних галузях, тоді як сектор рутинних операцій занепадає.	Сфери, що вимагають когнітивного мислення, інтегрують штучний інтелект для підтримки фахівців високого рівня
Економічна ситуація у вигляді інфляції та високої вартості життя створює тиск на населення.	Ці виклики включають дефіцит продуктів харчування, знецінення доходів, посилення мотивації до пошуку високооплачуваних робочих місць. Водночас спостерігається спад попиту на робочу силу та цифрові технології, що скорочують витрати на персонал	Країни з низькими доходами зазнають найбільшого навантаження, що загострює проблему зайнятості, підвищує витрати на утримання працівників і прискорює перехід до цифровізації.
Торгівельні обмеження	Вони значно впливають на економіки держав із низьким доходом, а також на галузі, які залежать від глобальних ланцюгів постачання, такі як добувна промисловість,	Водночас перехід до зеленої економіки стимулює збільшення попиту на цифрові рішення, сприяючи сталому розвитку.

	металургія, аерокосмічна і автомобілебудівна індустрії.	
Демографічні зміни	Старіння населення, скорочення кількості працездатних осіб і зростання міграції, несуть довгострокові виклики. Це призводить до залежності розвинених країн від мігрантів і кваліфікованої робочої сили з-за кордону, водночас збільшується частка віддаленої роботи.	Зростає значення автоматизації в промисловості та цифрових рішень для забезпечення продуктивності за скорочення кількості некваліфікованих працівників.
Декарбонізація та перехід до циркулярної економіки, що змінює структуру промислового сектору.	Розвинені країни отримують переваги, промисловий сектор зазнає трансформацій (зокрема, видобувні, машинобудівні та металургійні підприємства), зростає потреба у володінні «зеленими» навичками та підвищенні кваліфікації працівників у сфері «зеленої» економіки.	Зростає попит на працівників із «зеленими» навичками, що потребує підвищення кваліфікації. У «зеленій» економіці прогнозується збільшення зайнятості, тоді як рутинні й низькотехнологічні робочі місця можуть скоротитися.
Державні програми субсидування	Вони сприяють розвитку ресурсного ринку (газу, нафти, вугілля), важкої промисловості та машинобудування. Однак їхній вплив на освітню та медичну сфери може бути нейтральним.	Розширення джерел фінансування стимулює автоматизацію і роботизацію виробництва, а також розробку і впровадження «чистих» технологій.
Геополітичні конфлікти й економічна рецесія	Вони мають серйозні наслідки для світової економіки: знижуються обсяги інвестицій, міжнародна торгівля стикається з бар’єрами, уповільнюється трансфер технологій і фінансування інновацій у сфері цифровізації й R&D.	Це у свою чергу погіршує добробут населення, знижує зайнятість і обмежує державну підтримку.

Джерело: складено автором за матеріалами [28, 29]

Наведені в таблиці 2.1 перетворення призводять до змін у структурі зайнятості в різних секторах економіки – первинному, вторинному та третинному – а також у їх галузях: від промисловості й сільського господарства до сфери послуг.

На рисунках 2.2 - 2.5 наведено дані щодо показників зайнятості кран світу за 1991-2023 роки.

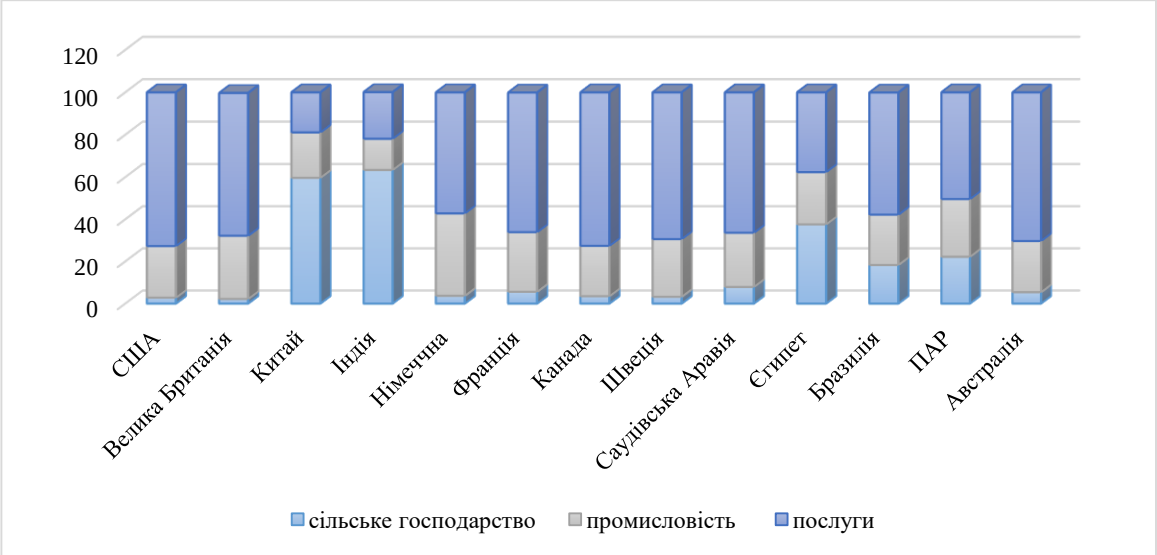

Рис. 2.2. Показники зайнятості за секторами економіки країн світу у 1991рр.

Джерело: складено автором за матеріалами [30]

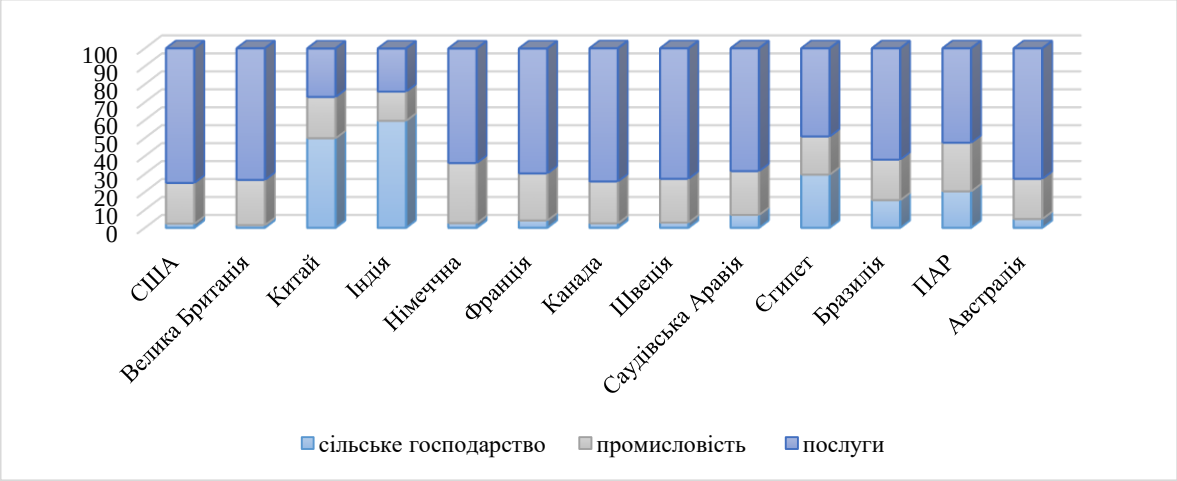

Рис. 2.3. Показники зайнятості за секторами економіки країн світу у 2000 рр.

Джерело: складено автором за матеріалами [30]

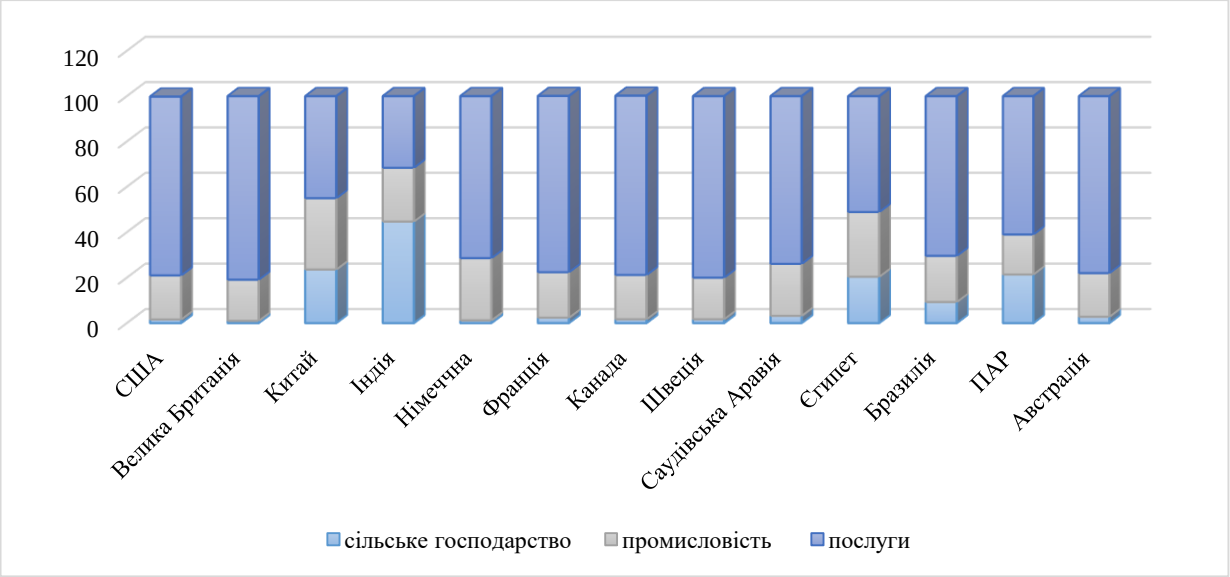

Рис. 2.4. Показники зайнятості за секторами економіки країн світу у 2020 рр.

Джерело: складено автором за матеріалами [30]

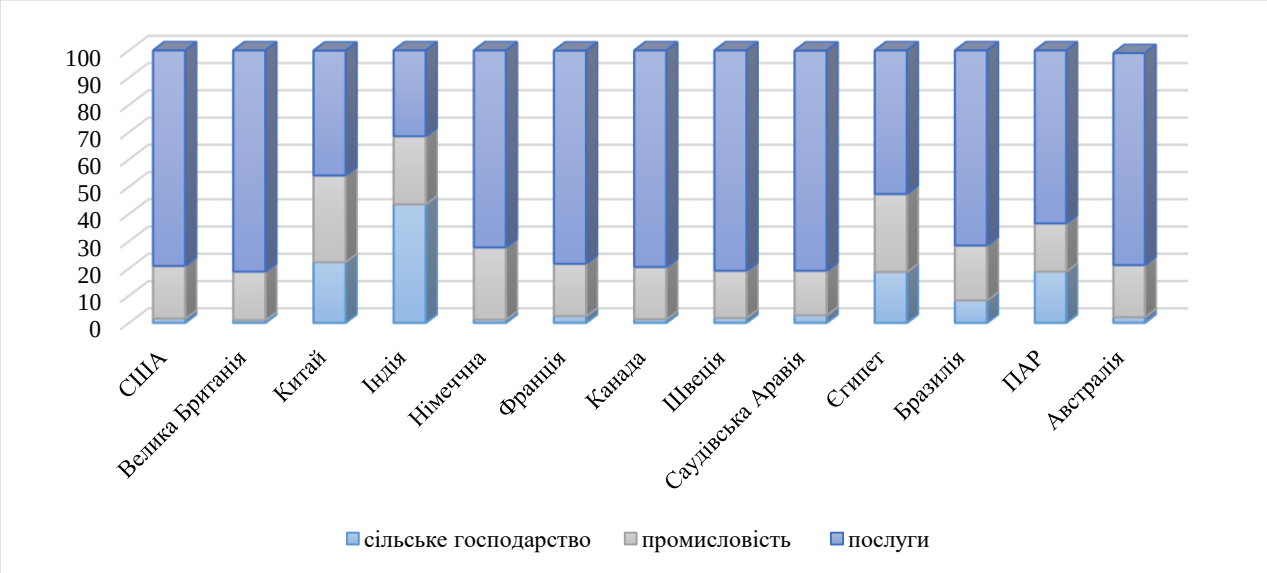

Рис. 2.5. Показники зайнятості за секторами економіки країн світу у 2023 рр.

Джерело: складено автором за матеріалами [30]

Аналізуючи дані рисунків 2.2-2.5 можна побачити, як протягом тридцяти років змінилася структуро зайнятості за секторами економіки у різних країнах світу. З 1991 року у всіх країнах відбулося скорочення занятості населення у сільському господарстві та промисловості, а в сфері

послуг- зростання. Особливо ця тенденція добре видна на даних Китаю (рис. 2.6).

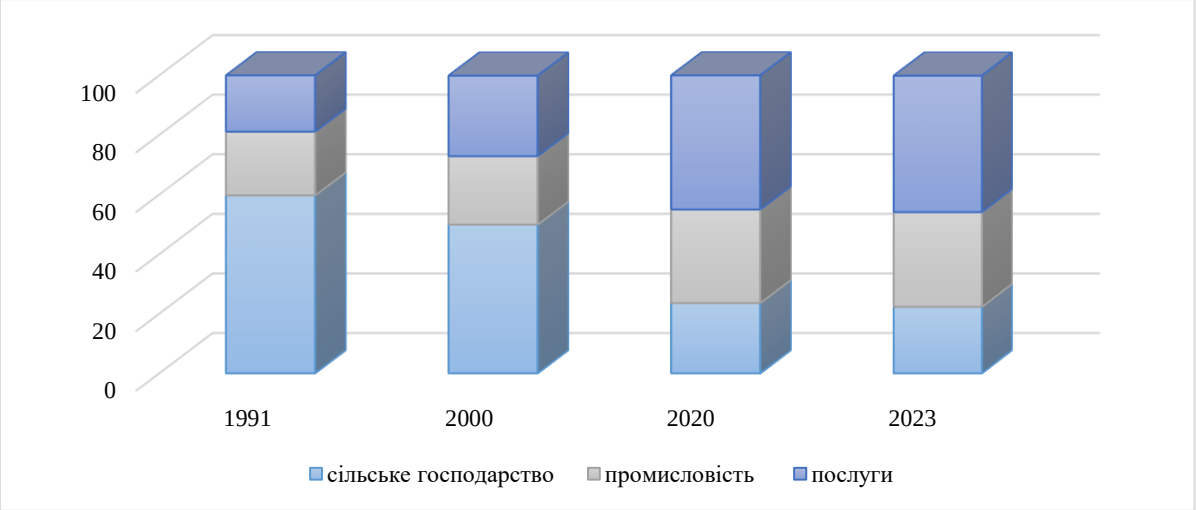

Рис. 2.6. Показники зайнятості за секторами економіки у Китаї 1991-2023 рр.

Джерело: складено автором за матеріалами [30]

На рисунках 2.7 та 2.8 наведено дані щодо вакансій, які будуть найшвидше зростати та найшвидше скорочуватися у 2025-2030 роках.

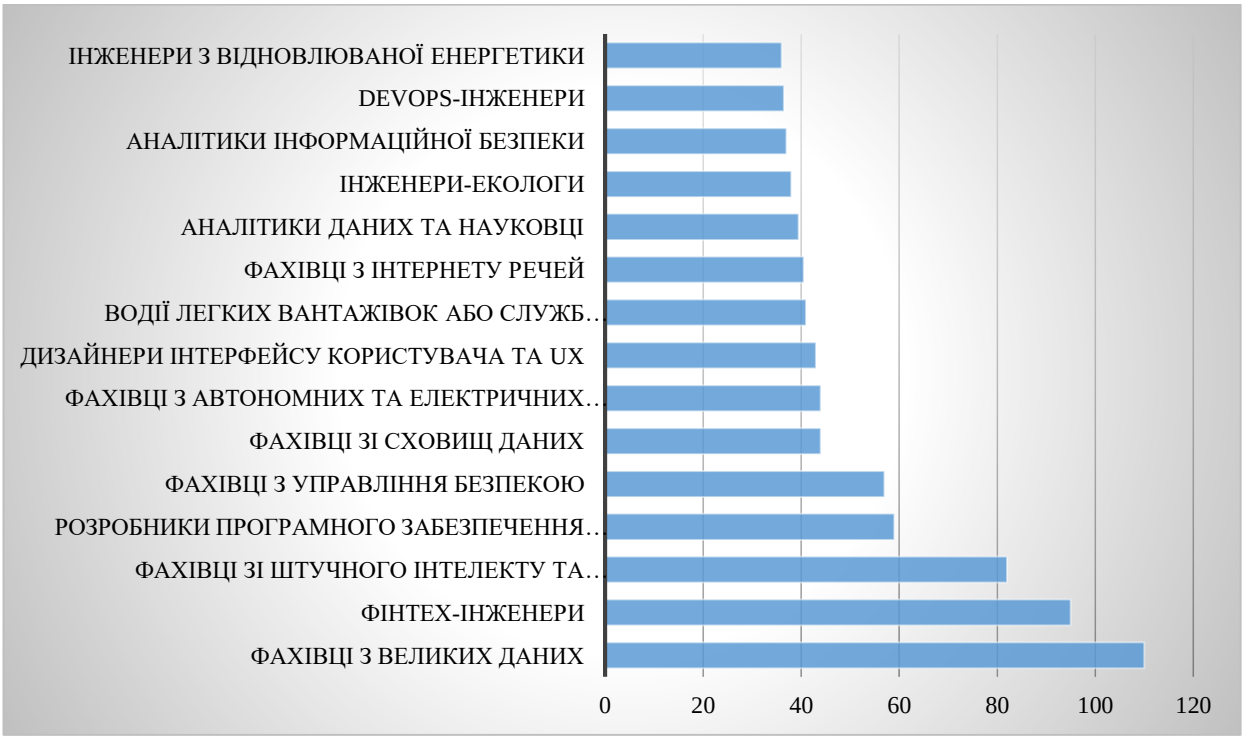

Рис. 2.7. Зростаючі вакансії у 2025-2030 рр., %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

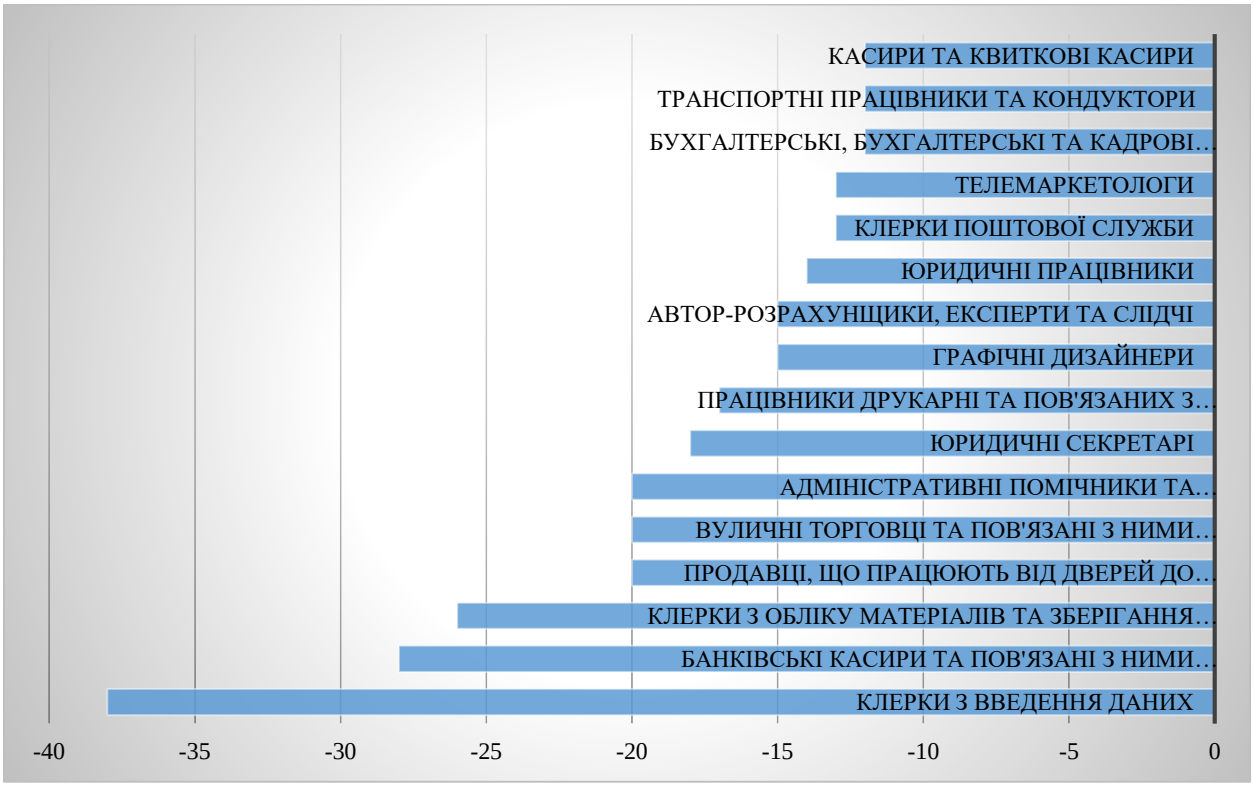

Рис. 2.8. Спадаючі вакансії у 2025-2030 рр., %

Джерело: складено автором за матеріалами [31]

Відзначимо, що сучасні технологічні досягнення в галузях, таких як штучний інтелект, робототехніка, Інтернет речей, автономний транспорт, 3D-друк, нанотехнології, біотехнології, матеріалознавство, енергозбереження та квантові обчислення, відкривають нові можливості для розвитку країн, де населення активно користується мобільними пристроями з потужними обчислювальними ресурсами, великою ємністю для зберігання даних і широким доступом до інформації.

Сьогодні найбільші переваги четвертої промислової революції отримують розвинені країни, які мають доступ до цифрових технологій, що підвищують продуктивність праці та роблять повсякденне життя зручнішим.

На рисунку 2.9 наведено дані щодо міжнародного експорту цифрових послуг серед країн світу у 2023 році.

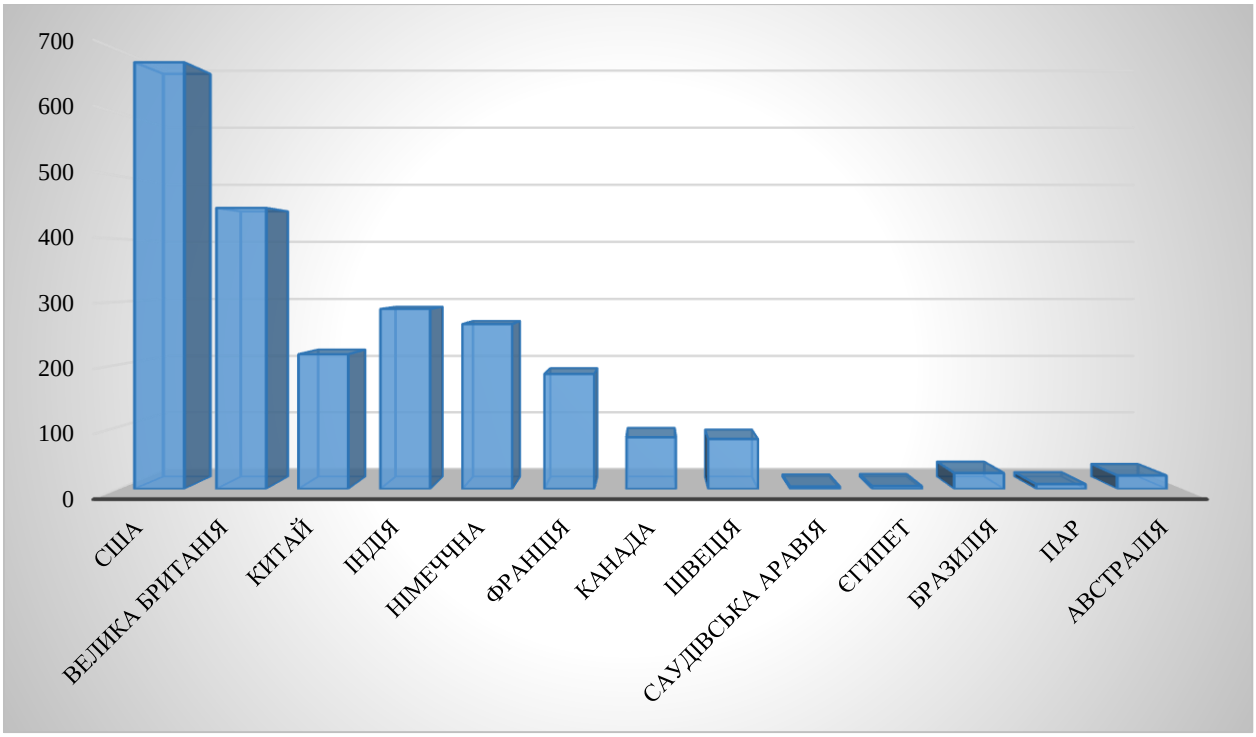

Рис. 2.9. Міжнародний експорт послуг країн світу , що надаються у цифровому форматі, 2023 р., тис. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [32]

Виконання ключових бізнес-завдань, таких як переговори з клієнтами, управління проектами, продаж і доставка товарів, а також задоволення побутових потреб - замовлення таксі, бронювання квитків, покупка товарів чи споживання контенту у вигляді музики та кіно - все частіше відбувається дистанційно. У перспективі четверта промислова революція стане рушієм тривалого економічного зростання більшості країн світу. Це стане можливим завдяки зменшенню витрат на транспортування та комунікацію, оптимізації логістичних процесів і глобальних ланцюжків постачання, а також скороченню видатків, пов’язаних із проведенням міжнародної торгівлі. Остання дедалі частіше здійснюватиметься через онлайн-платформи, що сприятиме виходу на нові ринки збуту.

Проте, поряд з цифровим розвитком відбуваються й зміни на ринку праці. У світі сьогодні здійснюється географічний перерозподіл робочої сили між макрорегіонами. Очікується створення нових робочих місць (170

мільйонів додаткових робочих місць або зростання на 14% від загальної зайнятості) одночасно із скороченням існуючих (92 мільйони або зниження на 8%).

На рисунку 2.10 наведено дані щодо рівня безробіття серед країн світу у 2023 році.

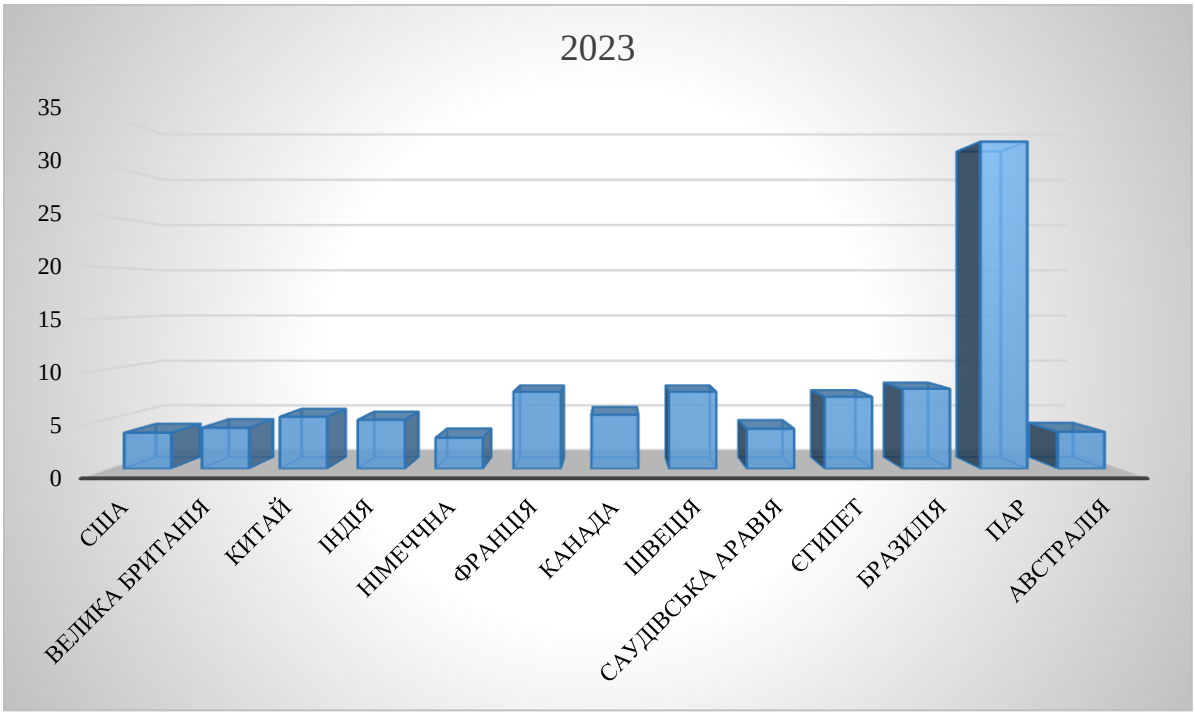

Рис. 2.10. Рівень безробіття країн світу, 2023 р., %

Джерело: складено автором за матеріалами [33]

Аналізуючи дані рисунків 2.9 та 2.10 можна зробити висновок, що зростання рівня цифрових послуг не має значного впливу на півень безробіття, а відбувається зміна професій. З'являються нові вимоги до кваліфікації, професійних компетенцій і так званих «м'яких» навичок працівників, а також до рівня їхньої продуктивності. Ці фактори суттєво впливають як на розвиток економік розвинених країн, так і тих, що розвиваються, формуючи зміни на внутрішніх та світових ринках ресурсів, товарів і послуг.

У цьому контексті важливим є аналіз трансформації ринку праці та змін у структурі зайнятості населення, що є наслідком актуальних геоекономічних і геополітичних впливів, а також цифровізації економіки та суспільства.

2.2. Формування глобального ринку фрілансу та платформної зайнятості

Сучасні зміни на ринку праці, спричинені запровадженням роботизованого виробництва, штучного інтелекту та цифровізації, все більше підкреслюють важливість системного перегляду традиційних моделей зайнятості. Згідно з експертною думкою Міжнародної організації праці, успішна адаптація до цих змін потребує глибокої модернізації освітньої системи, регулювання ринку праці та соціального забезпечення [34]. У цьому контексті важливим стає перехід до гнучких моделей зайнятості, здатних поєднувати автоматизовані процеси з новітніми форматами трудових відносин.

Однією з ключових тенденцій цього переходу є гібридизація праці, за якої цифрові технології забезпечують ефективну співпрацю між працівниками, незалежно від їхнього місця перебування [35]. Пандемія COVID-19 значно прискорила цей процес, а подальший розвиток VR-технологій, цифрових двійників і систем штучного інтелекту створює нові можливості для зміни форм зайнятості.

Ще однією помітною формою адаптації до викликів сучасності є активний розвиток проєктної і платформної зайнятості.

Відзначимо, що на світовому рівні ключовим чинником зростання популярності платформної зайнятості загалом і онлайн-фрілансу зокрема стала пандемія Covid-19. У цей період роботодавці з багатьох країн почали активно впроваджувати віддалену роботу, що спричинило різке збільшення попиту на фріланс-послуги та пожвавлення ринку фрілансерів [36].

Фрілансери відповідають за виконання різноманітних завдань, які зазвичай не входять до обов'язків традиційних штатних працівників. До них належать планування робочого часу, облік годин, витрачених на виконання проєктів, виставлення рахунків клієнтам, а також самостійна сплата податків на дохід і підприємницьку діяльність. Вони не є працівниками компаній, на які працюють, а виступають радше як підрядники, що дозволяє точніше

визначити специфіку фрілансу як форми платформної зайнятості, на (рис. 2.11.) наведено основні особливості фрілансу [37].

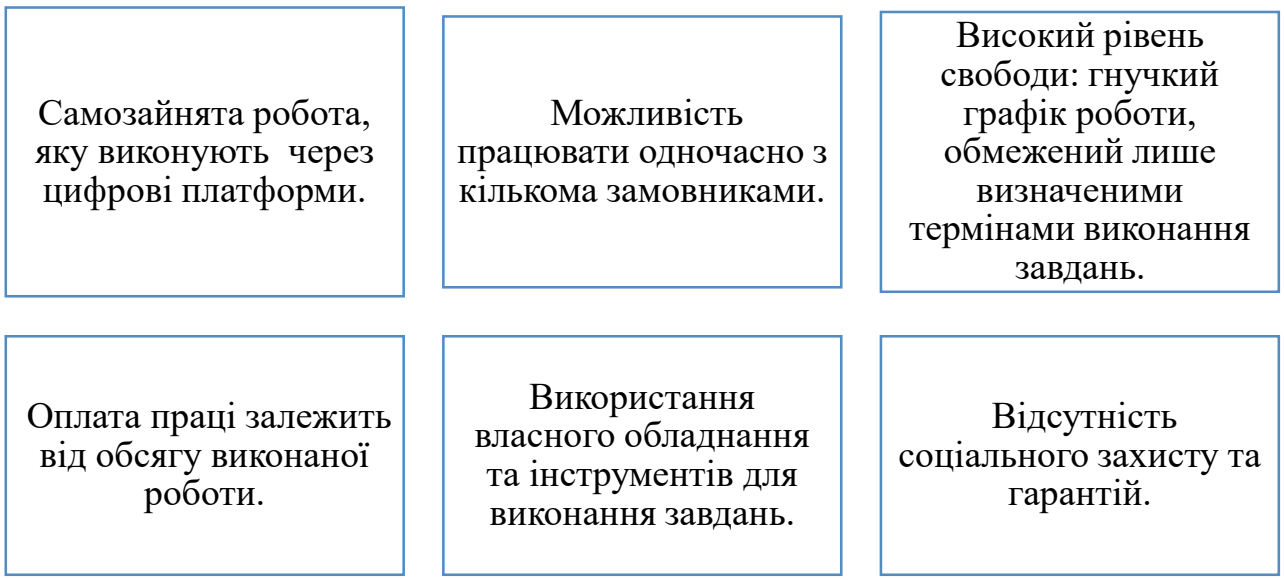

Рис. 2.11. Ключові аспекти фрілансу

Джерело: складено автором за матеріалами [38]

Фріланс можна умовно розділити на два типи: той, що залежить від місцезнаходження, і той, що є незалежним від нього.

До першого типу належать види робіт, які вимагають фізичної присутності фрілансера в одній локації з замовником. Наприклад, водії (платформи Uber, Uklon або Bolt), кур'єри (Glovo, UberEats) чи клінери, які отримують замовлення на прибирання через сервіси на кшталт handy.com, а також спеціалісти з дрібного ремонту.

Другий тип передбачає віддалену роботу, і вона не залежить від географічного розташування виконавця чи замовника. Наприклад, дизайнер в Україні може працювати над редагуванням фотографій для клієнта зі США через платформи на кшталт Upwork чи Fiverr [38].

Відзначимо, що пропозиція послуг у цьому сегменті забезпечується як окремими фрілансерами, так і невеликими командами (агентствами) з різних

куточків світу, тоді як попит формується як приватними клієнтами, так і компаніями

Розглянемо поточний стан глобального ринку фрілансу. Згідно з [39] північноамериканські фрілансери становлять приблизно 18% усіх фрілансерів у світі. Європейські фрілансери, включаючи представників Східної Європи та скандинавських країн - склали 46% (рис. 2.12).

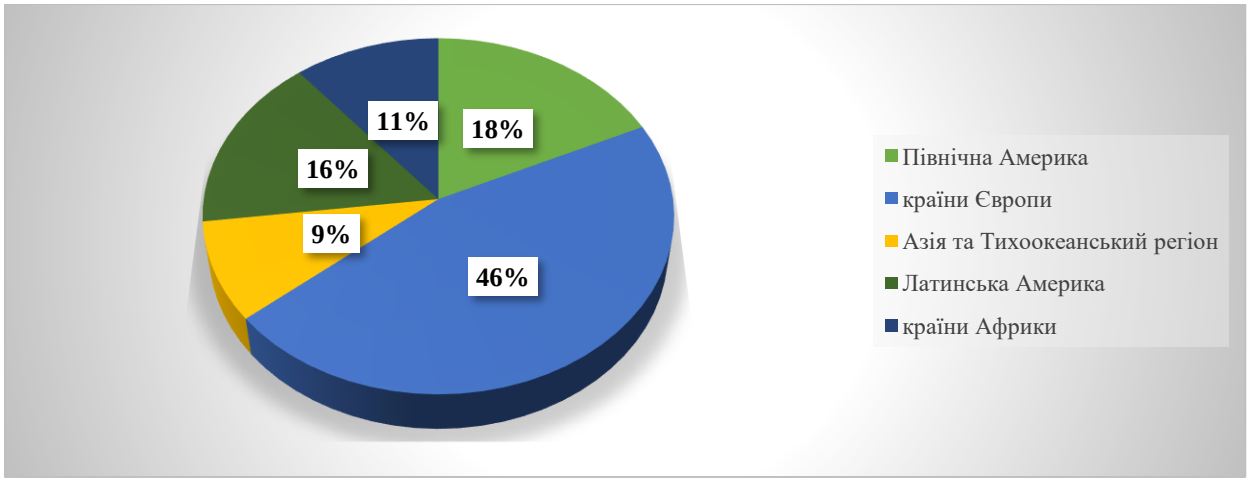

Рис. 2.12. Кількість фрілансерів у світі за регіонами,%

Джерело: складено автором за матеріалами [39]

Розподіл фрілансерів за категоріями професійної зайнятості представлено на рисунку 2.13.

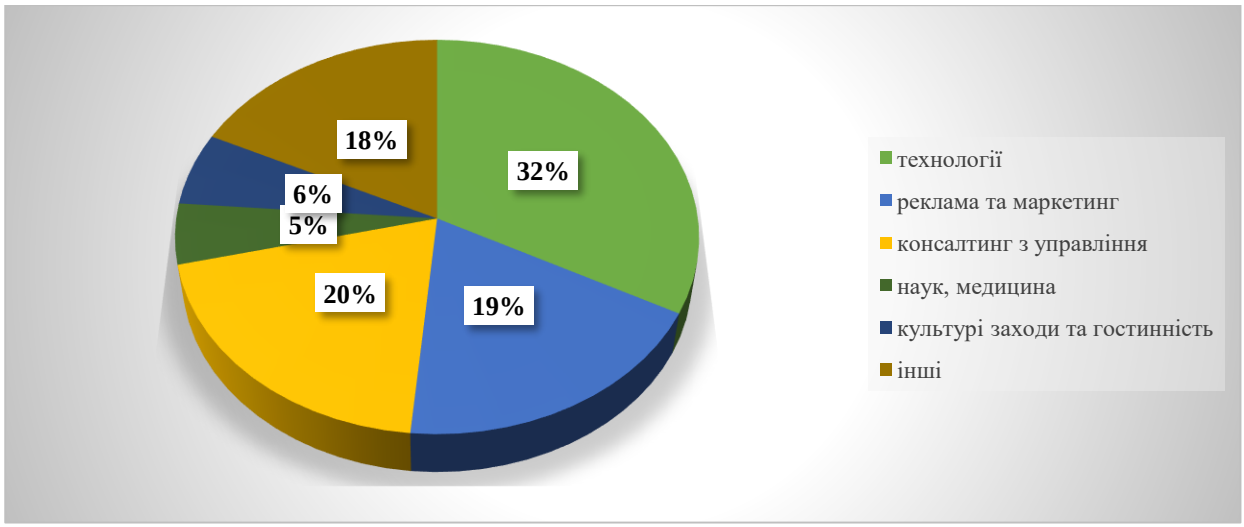

Рис. 2.13 Розподіл фрілансерів за категоріями професійної зайнятості,%

Джерело: складено автором за матеріалами [39]

У 2024 році у США ринок фріланс-платформ був оцінений у 6,09 мільярда доларів США, і прогнозується, що його обсяг збільшиться до 21,66 мільярда доларів США до 2032 року. Середній річний темп зростання протягом періоду з 2025 по 2032 рік складе 17,18% (рис. 2.14) [40].

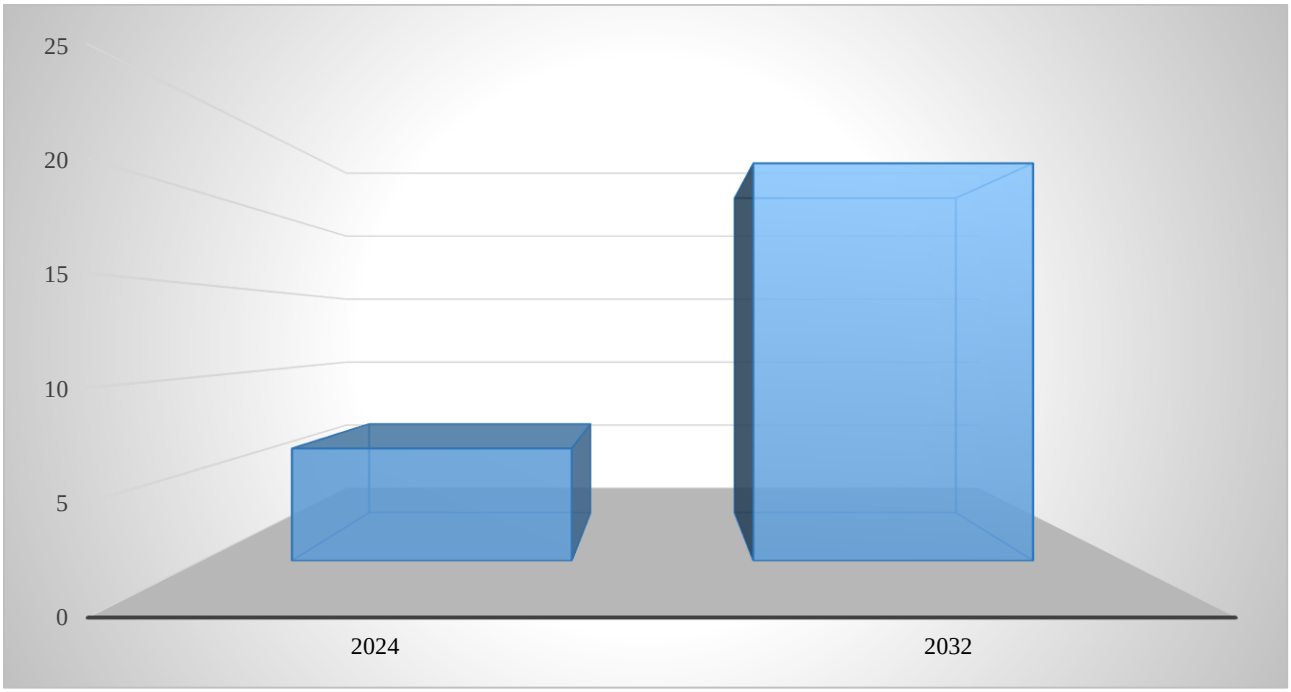

Рис. 2.14. Прогноз динаміки розвитку ринку фріланс-платформ у США у 2024-2032 роках, млрд. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [40]

У 2023 році ринок фрілансерів США був оцінений у 1,3 мільярда доларів США і, за прогнозами, до 2032 року досягне 5,2 мільярда доларів США, зберігаючи середньорічний темп зростання на рівні 16,91% у період з 2024 по 2032 роки. Така динаміка пояснюється підвищеним попитом на гнучкі умови роботи, розвитком технологій, які сприяють віддаленій співпраці, та популяризацією інструментів на базі штучного інтелекту для фрілансерів. Внесок фріланс-економіки до ВВП США поступово зростає, а також спостерігається помітний перехід до висококваліфікованого фрілансу в таких галузях, як IT, дизайн і консалтинг [40].

Перспективи подальшого розвитку цього ринку вказують на стабільне зростання завдяки цифровізації робочих процесів, розширенню використання фріланс-платформ і збільшенню кількості професійних фрілансері

У Європейському Союзі нараховується 28,3 мільйона працівників, зайнятих на цифрових платформах. Це становить значний сегмент робочої сили і майже дорівнює кількості працівників у сфері обробної промисловості, де задіяно 29 мільйонів осіб. Прогнозується, що ця кількість стрімко зростатиме (рис. 2.15) [41].

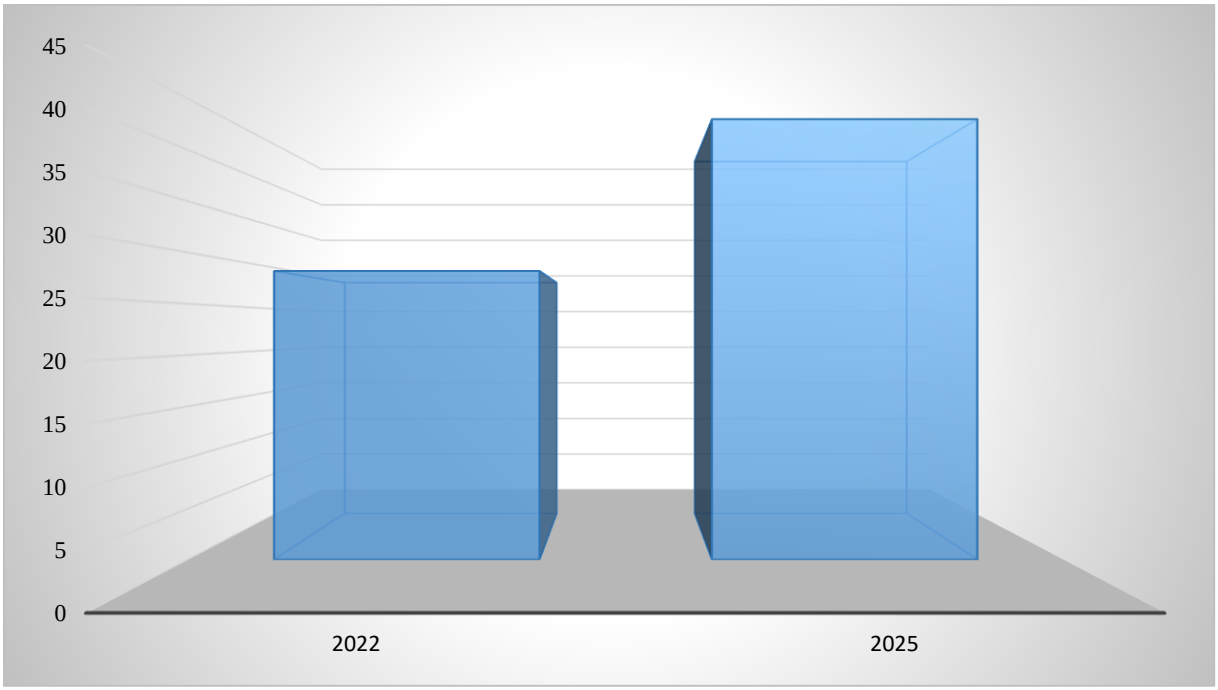

Рис. 2.15 Динаміка розвитку ринку фріланс-працівників у ЄС, 2022-2025 роки, млн. осіб

Джерело: складено автором за матеріалами [41]

Очікується, що до 2033 року обсяг ринку фріланс-платформ в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні досягне прогнозованої виручки у 8 361,4 мільйона доларів США.

Середньорічний темп зростання цього ринку в період із 2026 по 2033 рік прогнозується на рівні 21,4% (рис. 2.16) [42].

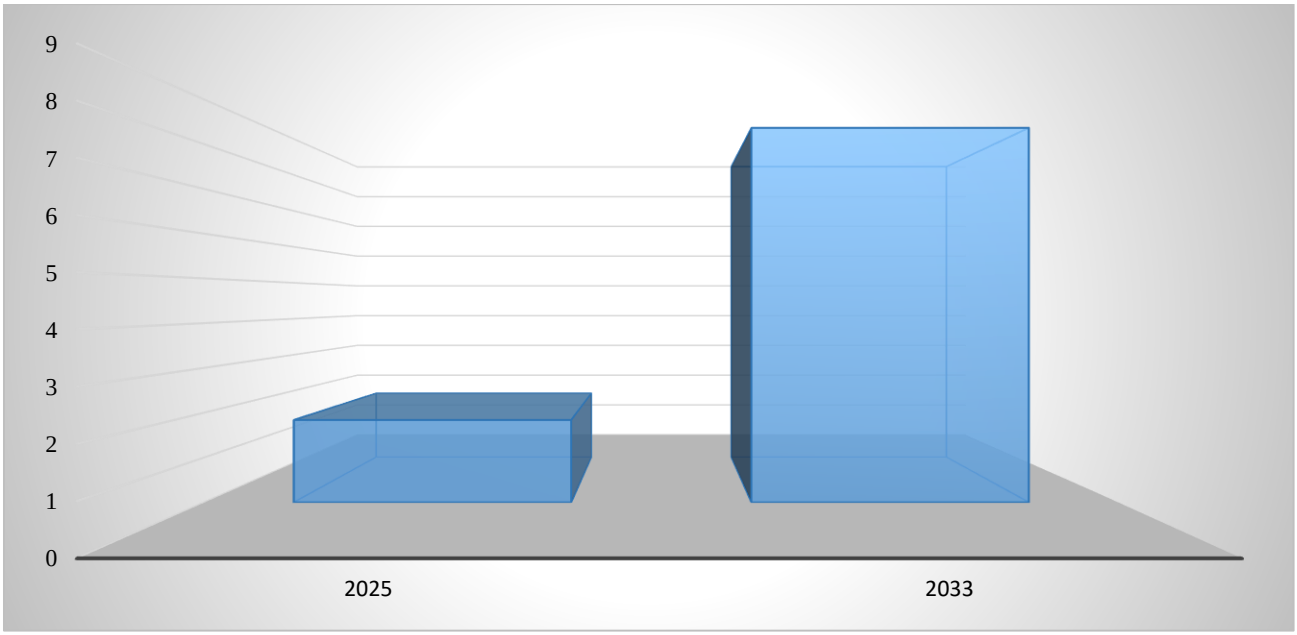

Рис. 2.16. Прогноз динаміки розвитку ринку фріланс-платформ в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні у 2024-2032 роках, млрд. дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [42]

Відзначимо, що фріланс суттєво трансформує ринок праці, забезпечуючи гнучкість, можливість працювати віддалено та співпрацювати з різними клієнтами одночасно. Це сприяє більшій пристосованості до кризових ситуацій, але водночас додає викликів у вигляді нестабільності доходів, відсутності соціального захисту (лікарняних, відпусток) і необхідності самостійно вирішувати адміністративні питання.

Сьогодні пріоритети у забезпеченні конкурентоспроможності бізнесу зазнають пертурбацій – технологічний аспект виробничої діяльності поступово поступається місцем усвідомленню того, що саме людський капітал є найважливішим ресурсом для досягнення конкурентних переваг. А цифровізація суттєво змінює сучасний ринок праці, забезпечуючи роботодавців можливістю підвищувати продуктивність через автоматизацію, а працівникам - гнучкість у форматах зайнятості, таких як дистанційна робота чи фріланс. Основні наслідки цього процесу включають зростання вимог до цифрових компетенцій, ризики масового безробіття у сферах рутинної

діяльності, трансформацію професійної структури та необхідність безперервного навчання.

Прогнозується, що під впливом цифрових технологій робочі процеси зазнають трансформацій. Автор передбачає, що всі види організації праці в умовах цифрової економіки будуть поділятися на чотири категорії, які визначаються двома ключовими параметрами: рівнем технологічних можливостей (від низьких до високих) і ступенем демократизації відносин (з точки зору стабільності та тривалості трудових взаємин) [43].

Кожен із чотирьох квадрантів описує тип організації роботи, що базується на різних підходах до людських здібностей та характеру виконуваних завдань (рис. 2.17):

– традиційна (Current state). Цей вид роботи нагадує сучасні моделі, де використовуються подібні технологічні інструменти й укладені трудові відносини, часто передбачаючи повну зайнятість на постійній основі. Працівники цього сектору здебільшого працюють у безпосередній фізичній близькості один до одного та до керівників. Така модель оптимальна для стабільних умов, де традиційні системи оплати праці та продуктивності є цілком задовільними;

– така, що швидко розвивається (Today, turbocharged). Ця категорія поєднує традиційні трудові відносини з використанням сучасних, пришвидшених і більш ефективних технологій, таких як мобільні пристрої та хмарні сервіси. Сюди належать інструменти HR-технологій, які автоматизують класичні підходи до працевлаштування та управління трудовими взаєминами за допомогою додатків для смартфонів, дистанційного моніторингу продуктивності, хмарних навчальних платформ тощо;

– переосмислена робота (Work reimagined). Ця група охоплює організації, які впроваджують нові кадрові моделі або поступово адаптуються до їх використання. Це, зокрема, залучення фрілансерів, співробітників із неповною зайнятістю або розробка гнучких графіків працевлаштування. Такі компанії інтегрують традиційні механізми найму з сучасними соціальними

інструментами, наприклад, організацією конкурсів або пошуком працівників за допомогою платформ соціальних медіа для моніторингу потенційних кандидатів.

– уберізована (Uber empowered). Ця категорія стає можливою завдяки поєднанню стрімкого технічного прогресу з демократичними моделями працевлаштування. До неї входять такі інновації, як штучний інтелект, персоналізація послуг, безпечні та доступні хмарні платформи для роботи, незалежні від конкретних роботодавців. Вони спрощують пошук роботи і підбір відповідного персоналу через аналіз інформації про кваліфікацію, навички, освітній рівень та необхідність у додатковому навчанні. При цьому забезпечується прозора система оплати.

Рис. 2.17. Види організації робіт у цифровій економіці

Джерело: складено автором за матеріалами [43]

На рисунку 2.18 представлено ключові соціально-економічні аспекти наслідків цифровізації для працівників та роботодавців.

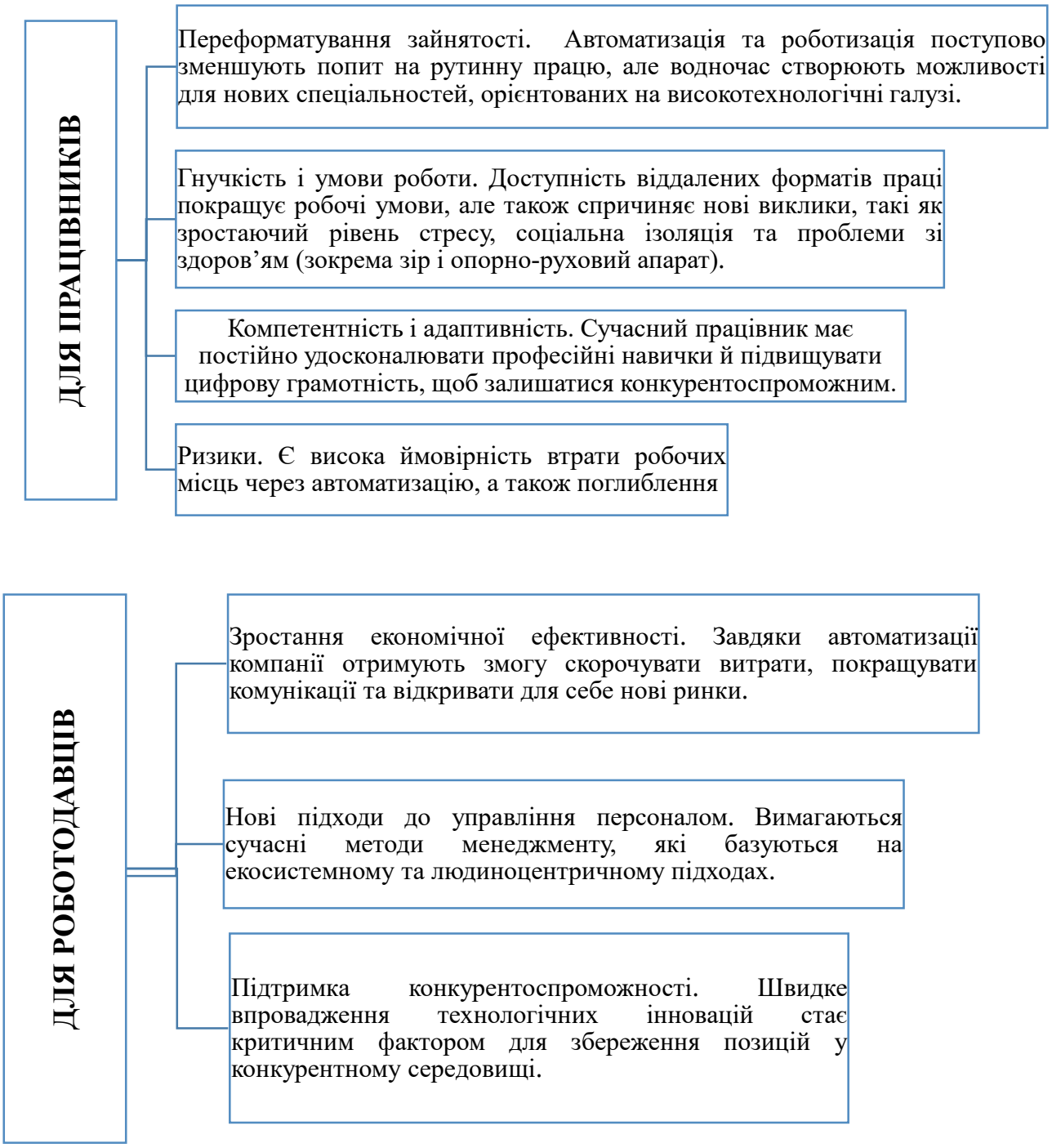

Рис. 2.18. Основні соціально-економічні аспекти наслідків цифровізації для працівників та роботодавців

Джерело: складено автором за матеріалами [44, 45]

Однак цифровізація має й зворотній бік - виникнення «цифрового розриву», коли працівники без необхідних цифрових навичок стають

вразливими в умовах швидкоплинних змін. Це обумовлює нагальну потребу в масштабних програмах перекваліфікації та розвитку компетенцій.

Зауважимо, що цифровізацію не варто сприймати як самостійну мету, адже вона є інструментом, який має суттєво сприяти розвитку інформаційного суспільства. Це, своєю чергою, стає основою економічного розвитку та покращення якості життя громадян завдяки зростанню продуктивності праці, створенню нових робочих місць і зміцненню демократичних процесів.

Таким чином, подальший розвиток цифрових технологій кардинально змінить підходи до організації праці, пропонуючи адаптивність і нові можливості для роботодавців та працівників у межах цифрової економіки.

2.3 Перспективи розвитку світового ринку праці в умовах цифрової трансформації

У сучасних реаліях поширення глобалізаційних процесів та розвитку цифрових технологій ринок праці представляє собою складну систему соціальних взаємовідносин, спрямованих на обмін робочої сили. Він виконує функції сфери працевлаштування та регулювання попиту і пропозиції на робочу силу. Ключовою характеристикою ринку праці є його роль у формуванні умов та вартості праці шляхом взаємодії між роботодавцями та працівниками. Варто підкреслити, що цей ринок охоплює не тільки обіг трудових ресурсів, але й відіграє фундаментальну роль у виробничому процесі, де люди реалізують свій професійний потенціал.

Сучасний світ перебуває у фазі постіндустріальних змін, що розпочалися ще у 1970-х роках і наразі виразно демонструють формування принципово нового суспільства. Основна характеристика цього суспільства полягає у переході від індустріальної моделі економіки до економіки, орієнтованої на знання та інформацію. Ключовим двигуном розвитку такого суспільства стали проривні технології, які докорінно змінюють процеси виробництва, відкривають нові можливості для зростання продуктивності

праці, створюють сучасні організаційні моделі та істотно трансформують соціальний і інституційний ландшафт. Всі ці технології об’єднує одна основна риса - використання можливостей цифровізації та інформаційних технологій. Саме вони не лише перебудовують технологічні та управлінські моделі, але й впливають на саму природу зайнятості [46].

Стрімкий розвиток цифрових технологій посилює інтерес суспільства до цифрової економіки та процесів цифровізації, що стало стимулом для дослідження їхнього впливу на трансформацію ринку праці. Активне впровадження цифровізації сприяє підвищенню продуктивності праці, що у довгостроковій перспективі позитивно впливає на рівень заробітної плати працівників. Збільшення оплати праці, своєю чергою, стимулює заміщення трудових ресурсів капіталом і заохочує інвестування в нові технології. Водночас впровадження сучасних технологій забезпечує зростання продуктивності лише серед тих працівників, які володіють необхідними навичками, що часто призводить до витіснення спеціалістів із автоматизованими функціями.

Отже, новітні технологічні рішення пришвидшують процеси автоматизації та роботизації, але водночас знижують потребу в робочій силі. Особливо це стосується середньокваліфікованих працівників, які традиційно зайняті у виробничій сфері. Вони можуть постраждати від цифрової трансформації через невідповідний рівень підготовки до роботи з новими технологіями або через заміну їхніх функцій автоматизованими системами.

Масштабне впровадження цифрових інструментів, таких як автоматизація, штучний інтелект, машинне навчання та платформи для аналізу великих даних, спричиняє глибокі структурні зміни на ринку праці. Традиційні моделі зайнятості поступово витісняються інноваційними форматами праці, які висувають нові вимоги до компетентності співробітників. Роботодавці все частіше потребують професіоналів із високим рівнем цифрової грамотності, здатних до безперервного навчання, із гнучкою адаптацією до технологічних змін та навичками роботи у міждисциплінарному

середовищі. Диференціація на ринку праці починає базуватися не стільки на формальній освіті, професійній кваліфікації чи досвіді роботи, скільки на вмінні ефективно використовувати сучасні цифрові технології.

Цей процес є складним і багатогранним, оскільки залежить від взаємодії численних соціально-економічних, технологічних, інституційних та демографічних чинників. На початковому етапі впровадження проривних технологій структура технологічної системи суспільства зазнає змін, що стимулює глибинні перетворення в соціально-економічній та інституційній сферах. Під впливом нових технологій трансформуються соціокультурні інститути, а також моделі економічної координації, які були домінуючими, при цьому роль держави зазнає суттєвих змін.

Крім того, виникає нагальна необхідність регулювання процесів, пов'язаних із трансформацією традиційних моделей зайнятості, появою нових форм господарської діяльності та забезпеченням економічної безпеки. У таких умовах соціально-економічні відносини набувають нових рис, суттєво змінюється роль і місце людини у виробничих процесах [47].

Цифрові технології звільняють значну частину працівників від участі у безпосередньому виробництві і водночас створюють обмежену кількість робочих місць у високотехнологічних секторах економіки. Такі зміни сприяють розвитку нових напрямів економічної діяльності, що підтримуються та стимулюються технологіями.

У цьому контексті особливу увагу слід приділяти розвитку відповідних навичок і перепідготовці працівників, щоб забезпечити їхню адаптацію до нових реалій і викликів ринку праці. Стрімкі технологічні зміни та трансформація ринку праці вимагають постійного оновлення знань і вмінь як у наявних працівників, так і у потенційних кадрів країни. Це створює нагальну необхідність впровадження гнучких і доступних систем професійного розвитку, які зможуть повністю відповідати цим вимогам.

Статистичні та прогнозні дані щодо перспектив розвитку ринку праці на найближче десятиліття свідчать, що навіть за умов цифровізації та

автоматизації ринки праці демонструють доволі високі темпи зростання зайнятості (рис. 2.18). Це свідчить не лише про трансформацію форм зайнятості, але й про структурні зміни, які мають характер істотних перетворень (рис. 2.19).

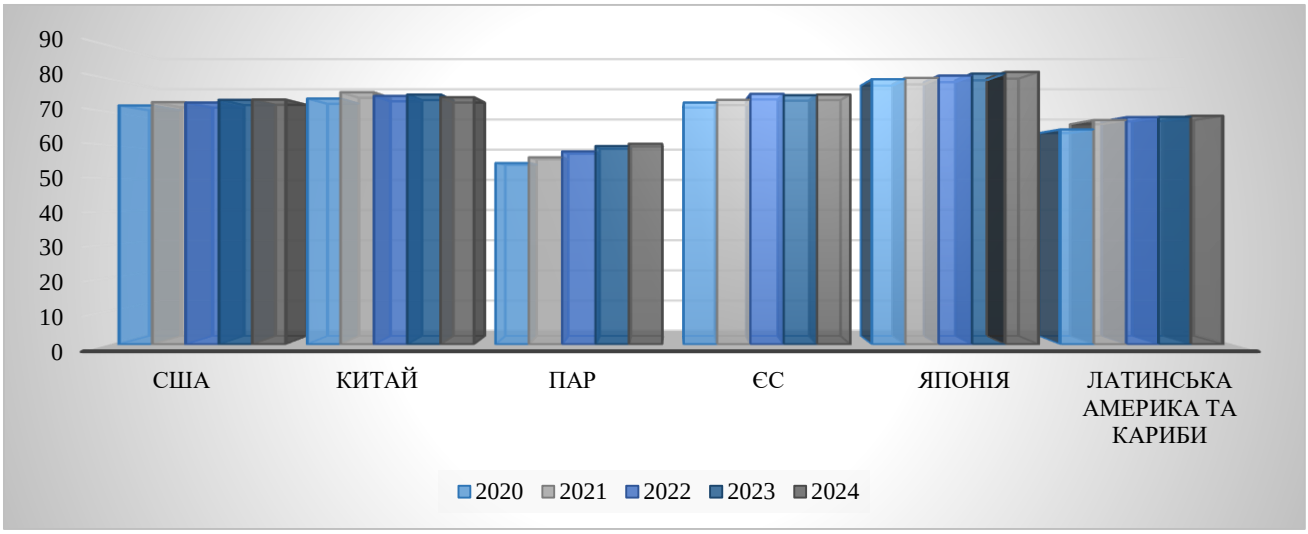

Рис. 2.19. Дані загального рівня участі в робочій силі (% від загальної кількості населення віком 15-64 роки) країн та регіонів світу за 2020-2024 рр.,%

Джерело: складено автором за матеріалами [48]

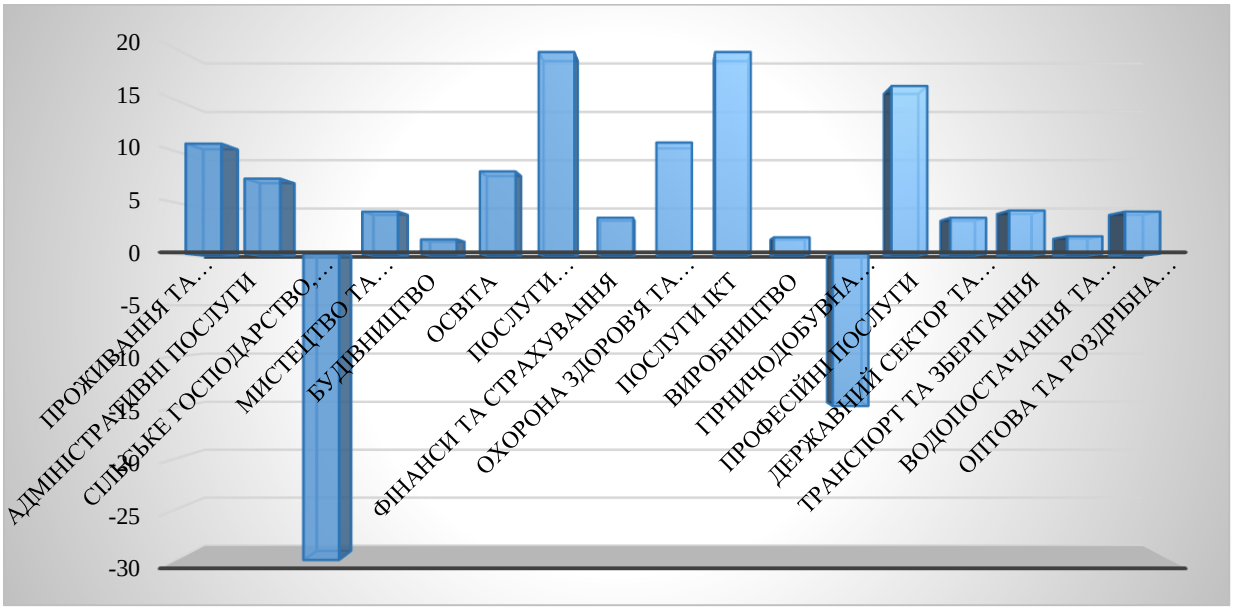

Рис. 2.20. Прогнозоване зростання зайнятості по секторах економіки в країнах ЄС у 2022-2035 роках, %

Джерело: складено автором за матеріалами [49]

Як видно з рисунку 2.20, аналіз зайнятості в країнах ЄС за секторами показує розбіжності за сферами діяльності: мінімальне зниження у - 29,9% очікується в галузях сільського господарства, лісового господарства та рибальства, тоді як найбільший приріст у 19,6% прогнозується для ІКТ-послуг. До секторів із результатами нижче середнього також відносяться гірничодобувна промисловість і розробка кар'єрів.

Такі переплетені взаємозалежні процеси потребують узгодженого управління, заснованого на врахуванні комплексу факторів технологічних змін та їхніх соціально-економічних наслідків у сфері праці.

Сучасний етап розвитку суспільства ознаменувався переходом до нової епохи, в якій цифровізація стала одним із основних рушіїв економічних і соціальних змін. Стрімкий прогрес у галузі цифрових технологій викликав значні трансформації у всіх сферах життя - від способів комунікації та доступу до інформації до управління бізнесом та взаємодії людини з довкіллям. Цифровізація пропонує нові можливості для інновацій, підвищення ефективності та інклюзивності, забезпечуючи переваги як для окремих осіб, так і для організацій та суспільства загалом [50].

Відзначимо, що у традиційних секторах економіки трудові відносини мають чіткі характеристики: розмежування ролей між працівниками і роботодавцями, сталі умови праці, фізична присутність на робочому місці та визначені робочі години. Трудове законодавство формувалося із врахуванням цих реалій, орієнтуючись на регулювання через контракти, пенсійні програми, соціальні гарантії та інші форми державної підтримки. Проте стрімкий розвиток технологій створює виклики для адаптації до нових моделей зайнятості, таких як гнучка чи дистанційна робота. Цифровізація суттєво трансформує трудові стосунки, підвищуючи попит на висококваліфікованих спеціалістів у сферах автоматизації, штучного інтелекту, хмарних сервісів та інших інноваційних напрямків.

Значний внесок у зміну трудових відносин зробили фріланс-платформи типу Upwork і Fiverr, а також сервіси на замовлення, як-от Uber. У таких

умовах робітники часто співпрацюють за договорами цивільно-правового характеру, які не регулюються традиційним трудовим законодавством. Це породжує низку проблем, як-от відсутність належних соціальних гарантій для працівників таких платформ. Виникає нагальна потреба у змінах трудового законодавства, аби пристосувати його до реалій цифрової економіки та гарантувати адекватний рівень соціального захисту.

Цифрові технології мають глибокий вплив на структуру ринку праці. Автоматизація та роботизація сприяють поступовому зникненню професій, що базуються на виконанні рутинних фізичних завдань, водночас збільшуючи попит на спеціальності, пов’язані з інформаційними технологіями, аналізом даних, штучним інтелектом та іншими сферами, які вимагають високого рівня кваліфікації. Це створює необхідність оновлення освітніх програм та систем професійної підготовки для забезпечення належного рівня конкурентоспроможності працівників на сучасному ринку праці [51].

Цифровізація відкриває нові можливості для працевлаштування через широке використання віддаленої роботи, що дозволяє співпрацювати з роботодавцями з будь-якого куточка світу. Однак ця форма зайнятості зазвичай не забезпечує тих самих соціальних гарантій, що традиційні моделі працевлаштування, таких як медичне страхування або пенсійні зобов’язання. Працівники платформних сервісів типу Uber чи Deliveroo часто залишаються без доступу до основних соціальних пільг, що негативно позначається на їх соціальній захищеності. Це створює необхідність перегляду існуючої системи соціального страхування і розробки нових механізмів соціального захисту, які враховували б особливості роботи на фрілансі та в умовах платформної економіки.

Зауважимо, що дистанційна робота суттєво розширює доступ до робочих місць для людей з обмеженими можливостями і сприяє зростанню глобальної конкуренції, адже компанії мають змогу залучати експертів з усього світу. Однак цей формат зайнятості породжує низку викликів, пов’язаних із контролем продуктивності, ефективною командною співпрацею

та підтримкою корпоративної культури. Деякі роботодавці ще дотримуються застарілих переконань про те, що дистанційний формат роботи знижує результативність, хоча численні дослідження демонструють зворотне.

Гнучкі форми зайнятості, наприклад неповний робочий день, гнучкий графік чи фріланс, надають працівникам більше свободи у поєднанні особистих і професійних обов'язків, а також дозволяють бізнесу швидше реагувати на ринкові зміни. Водночас ці підходи часто супроводжуються ризиками нестабільності доходів, обмеженням соціального захисту та скороченням можливостей для кар’єрного зростання. Для мінімізації таких загроз важливо створити відповідну правову базу регулювання гнучких форматів роботи, особливо в кризових умовах. [52].

Цифрова трансформація ринку праці змінює його фундаментальні засади, перетворюючи онлайн-платформи для пошуку роботи на ключову інфраструктуру. Такі платформи суттєво модифікують традиційні функції ринку праці, включаючи регулювання, стимулювання та соціальний захист. Вони формують нові бізнес-моделі та трансформують відносини між роботодавцями і працівниками.

Роботодавці отримують можливість оперативно залучати необхідних фахівців без значних фінансових витрат, часто застосовуючи алгоритми штучного інтелекту для автоматизації робочих процесів. Працівники ж мають доступ до міжнародного ринку праці, що відкриває їм можливість працювати на іноземні компанії без необхідності переїзду. Проте використання гнучких умов вимагає від працівників поступок: часто вони позбавляються соціальних гарантій, які забезпечувалися традиційними трудовими відносинами. У сучасних реаліях рівень заробітку все частіше залежить не тільки від професійної кваліфікації, але й від здатності пристосовуватися до умов роботодавця та демонструвати лояльність до його потреб [53].

На сучасному ринку праці співробітники зіштовхуються зі зростаючими вимогами, які виходять за межі суто технічних або цифрових навичок. Окрім володіння цифровою грамотністю, роботодавці все більше цінують здатність

вирішувати нестандартні задачі, ефективно спілкуватися та постійно вдосконалюватися. Серед найважливіших навичок виділяють критичне мислення, аналітичне й креативне підходи, вміння самостійно розв'язувати проблеми, працювати над самоосвітою, а також застосовувати принципи самоменеджменту, включаючи стресостійкість та адаптивність. Ці компетенції допомагають працівникам залишатися конкурентоспроможними в умовах ринку, що швидко змінюється.

Розвиток «м’яких навичок» значно підвищує здатність працівників успішно адаптуватися до нових робочих реалій. Сучасний ринок праці потребує збалансованих фахівців, які володіють не лише технічними знаннями, але й соціальними навичками, що стимулює вдосконалення освіти на всіх рівнях та розвиток цифрової грамотності серед населення. Для створення стабільного ринку праці важливим є прогнозування потреб у кадрах і забезпечення високої якості їхньої підготовки. Одним із ключових аспектів цього процесу є тісна взаємодія між освітніми установами та реальним сектором економіки. Зокрема, необхідність оновлення навчальних програм відповідно до сучасних вимог ринку, застосування передових методів і технологій навчання дозволяє виховувати кваліфікованих фахівців, які відповідають актуальним потребам [54].

Значну роль у цьому відіграє співпраця компаній з навчальними закладами - розробка спільних навчальних програм, організація стажувань і практичних тренінгів. Такий формат взаємодії сприяє якісній підготовці студентів, даючи їм можливість отримати актуальні знання і навички, які очікують роботодавці, а також швидше знайти роботу після завершення навчання.

Таким чином, інтенсивний розвиток цифрових технологій сприяє зростанню інтересу до цифрової економіки та її впливу на ринок праці. Адже в процесі цифровізації зростає продуктивність праці, що в довгостроковій перспективі приводить до підвищення рівня заробітної плати. Це, у свою

чергу, стимулює інвестиції у впровадження нових технологій і сприяє заміщенню капіталу трудовими ресурсами.

На рисунку 2.21 наведено основні напрями, які впливають на розвиток ринку зайнятості в умовах діджиталізації.

Рис. 2.21. Світовий ринок праці в епоху цифрової трансформації

Джерело: складено автором за матеріалами [55, 56]

У найближче десятиліття цифрові технології здатні спричинити необхідність переходу до нового рівня трансформаційних змін, спрямованих на забезпечення прибутковості бізнесу за рахунок впровадження передових

роботизованих рішень і застосування штучного інтелекту. Експерти прогнозують розширення автоматизації не тільки на виробничих заводах, але й у багатьох аспектах людської діяльності. Завдяки розвитку технології 5G цифровий світ пристроїв може перетворитися на простір взаємопов'язаних мережевих систем. Це, у свою чергу, сприятиме появі нових видів промислового виробництва та покращенню якості життя шляхом підвищення ефективності управління великими обсягами даних і створення більш досконалих бізнес-алгоритмів.

Висновки до другого розділу

За результатами проведеного дослідження сучасного стану та тенденцій цифровізації для світового ринку праці зробити такі висновки:

1. Вплив сучасних тенденцій економічного розвитку на структуру зайнятості в умовах цифровізації та технологічного прогресу спричиняє суттєві зміни у багатьох секторах. Зростання ролі цифрових технологій і автоматизації процесів призводить до трансформації традиційних трудових відносин і скорочення попиту на певні професії, які можуть бути замінені машинами або програмним забезпеченням. Водночас з'являються нові спеціальності та сфери діяльності, що вимагають компетенцій у галузях, пов'язаних із технологічними інноваціями, даними та їх аналізом, штучним інтелектом, кібербезпекою та іншими аспектами цифрової економіки. У результаті актуалізується проблема перекваліфікації працівників і оновлення системи освіти для відповідності потребам ринку праці. Крім того, дедалі більшого значення набувають гнучкі форми зайнятості, такі як дистанційна робота, проєктна зайнятість і фріланс. Це змінює традиційні підходи до організації трудового процесу й управління персоналом. Разом із цим відбувається посилення нерівності через обмежений доступ деяких категорій населення до нових знань і навичок. Тож вплив сучасних економічних трендів у контексті цифровізації формує нову структуру зайнятості, що потребує

адаптації як на індивідуальному, так і на інституційному рівні. Це є важливим завданням для урядів, бізнесу та освітніх установ задля забезпечення сталого розвитку й економічної стабільності в умовах цифрової епохи.

2. Розвиток цифрової економіки передбачає не лише зміну кількісних характеристик ринку праці, а й трансформацію способів взаємодії між працівниками та роботодавцями. Зокрема, відбувається зростання й поширення дистанційної роботи, що спричиняє децентралізацію трудової діяльності як у часі, так і в просторі. Це формує гнучкий і віртуальний ринок праці, поступово заміняючи традиційну модель зайнятості. У сучасних умовах зайнятість на умовах фрілансу стала особливо важливою не лише для працівників, але й для роботодавців. Розвиток фрілансу значною мірою стимулюється процесами цифровізації та появою спеціалізованих інтернет-платформ, які підтримують таку форму трудової діяльності. Це зумовлює актуальність вивчення тенденцій і особливостей поширення фрілансу як на глобальному, так і на національному ринку праці, що необхідно для визначення його впливу на соціально-економічний розвиток в сучасних реаліях. Основним фактором зайнятості стає відповідність вимогам сучасного ринку праці. Також змінюються вимоги до працівників: сьогодні важливо не лише пристосовуватись до мінливих умов, але й активно підтримувати свою конкурентоспроможність. Це потребує постійного оновлення знань і навичок, а також моніторингу своєї затребуваності. Розширення впливу інформаційних технологій значно змінює професійні компетенції у багатьох галузях. Ці трансформації створюють серйозні виклики для соціальної сфери загалом і державної політики зайнятості зокрема. Зміни у формах зайнятості приводять до переструктурування ринку праці, сприяючи зростанню мобільності трудових ресурсів на національному та міжнародному рівнях.

3. Розвиток міжнародного ринку праці значною мірою зумовлений впливом глобалізації та цифровізації. Цифрова зайнятість може стати ключовим інструментом для врівноваження ринку праці та зниження рівня безробіття як на національному, так і на міжнародному рівні. Завдяки

відсутності територіальних обмежень для цифрової зайнятості, її можна ефективно використовувати для гармонізації попиту та пропозиції на ринку праці, зокрема серед молоді, яка не здобуває освіти та не працює. Цифровий ринок праці створює практично необмежені можливості для трудової мобільності працівників завдяки віртуальним формам комунікації. Цей процес супроводжується появою так званої цифрової мобільності — нового способу роботи, що забезпечує ширші можливості самореалізації для працівників і скорочення витрат для роботодавців. Інтеграція Інтернету знань і Інтернету речей посилює значення трудової діяльності, пов'язаної з кастомізацією виробництва та індивідуалізацією потреб споживачів. Цифрові трансформації мають постійний вплив на зайнятість населення, що ставить додаткові виклики перед соціально-економічною політикою країн. Це вимагає розробки заходів, які сприятимуть економічному зростанню, забезпечуватимуть гідну працю і повну продуктивну зайнятість.

ВИСНОВКИ

1. Діджиталізація економіки є об’єктивним і незворотним явищем, яке визначає нинішній етап розвитку суспільства та створює підґрунтя для інноваційного й конкурентоспроможного зростання. Інтенсивне впровадження цифрових технологій у країнах ЄС і США, особливо у постпандемічний період, підтверджує їхню важливу роль у забезпеченні стійкості бізнесу, підвищенні ефективності та адаптації до кризових ситуацій. Водночас усе ще спостерігається значна нерівність у рівні цифрового розвитку між великими корпораціями та малими й середніми бізнесами, що потребує додаткових заходів підтримки і продуманої регуляторної політики. Цифрова трансформація виходить за рамки простого технічного оновлення, охоплюючи перегляд управлінських підходів, зміну корпоративної культури та розробку нових бізнес-моделей. Її імплементація сприяє зменшенню трансакційних витрат, підвищенню якості товарів і послуг, створенню нових конкурентних переваг та формуванню позитивної репутації підприємств. Проте цифровізація також вимагає підвищення рівня цифрових навичок працівників, забезпечення кібербезпеки та адаптивності компаній до швидких змін. Суттєві зміни відбуваються й на ринку праці. З одного боку, автоматизація та роботизація можуть призвести до скорочення звичних робочих місць, а з іншого — стимулюють появу нових професій у сфері ІТ, аналізу даних, кібербезпеки та цифрових послуг. Зростання популярності дистанційної роботи та платформної зайнятості відкриває нові перспективи для гнучкого працевлаштування і міжнародної співпраці.

2. Цифрова трансформація виступає ключовим фактором глибоких структурних змін на сучасному ринку праці. Вона не лише оновлює форми організації зайнятості, але й змінює зміст трудової діяльності, формує нові вимоги до компетенцій працівників та переосмислює підходи до управління людським капіталом. Процес цифровізації відкриває значні перспективи для

підвищення мобільності, створення нових професій, розширення доступу до світового ринку праці та стимулювання економічної активності населення. Проте разом із можливостями цифрові перетворення приносять і суттєві виклики. Серед них – автоматизація робочих місць, зростання структурного безробіття, підвищені вимоги до професійних навичок і поглиблення соціальної нерівності. Особливо вразливими стають працівники з низькою кваліфікацією та люди старшого віку, які часто стикаються з труднощами в швидкій адаптації до умов технологічних змін. За таких обставин велика увага має бути приділена створенню системи безперервного навчання, розвитку цифрових, аналітичних та комунікаційних навичок, а також здатності до професійної переорієнтації та гнучкості. Ефективна співпраця між державою, бізнесом і освітніми установами повинна бути спрямована на формування сприятливого середовища, що полегшить адаптацію ринку праці до викликів цифрової економіки.

3. Цифровізація та технологічний прогрес суттєво змінюють структуру зайнятості, збільшуючи попит на кваліфікованих фахівців у технологічних і сервісних сферах, водночас скорочуючи робочі місця в традиційних галузях, таких як виробництво чи сільське господарство. Ці зрушення несуть ризик безробіття, зумовлений зростаючою потребою у нових професійних навичках, тоді як рутинні та низькокваліфіковані посади можуть бути витіснені через автоматизацію та впровадження цифрових технологій. Такий процес зміни структури зайнятості також опиняється під впливом геоекономічних і геополітичних чинників, серед яких старіння населення, інфляційні тенденції, екологічні виклики та глобальні торговельні бар'єри. Проте разом із труднощами виникають і нові перспективи — розширення сфер "зеленої" економіки, цифрових послуг та автоматизації створює потенціал для відкриття нових вакансій. Водночас для реалізації цих можливостей необхідно забезпечити якісну підготовку кадрів.

4. Сучасна трансформація ринку праці, спричинена роботизацією, штучним інтелектом та цифровізацією, викликає ґрунтовну перебудову

традиційних моделей зайнятості та формує нову концепцію організації праці. Активне поширення гібридних, проєктних і платформних форматів роботи, таких як фріланс, свідчить про перехід до більш динамічних, децентралізованих і технологічно інтегрованих трудових відносин. Світові тенденції демонструють стабільне зростання обсягів ринку фріланс-платформ та збільшення числа працівників у цифровій економіці, що підтверджує невідворотність цих змін. Однак цифровізація також приносить нові виклики: нестабільність доходів, відсутність належного соціального захисту, зростання вимог до цифрової грамотності та ризик посилення цифрового розриву. У цих умовах особливої важливості набувають модернізація освітньої системи, розвиток безперервного навчання, удосконалення механізмів регулювання ринку праці та адаптація систем соціального забезпечення до нових форм зайнятості. Цифрові технології відіграють роль не мети, а засобу для підвищення ефективності, конкурентоспроможності економіки та якості життя громадян. Оптимальне поєднання інноваційних рішень із розвитком людського капіталу стане ключовим фактором у створенні стійкого й інклюзивного ринку праці майбутнього.

5. Цифрова трансформація виступає ключовим чинником, який спричиняє глибокі структурні зміни на глобальному ринку праці, охоплюючи не лише технологічну, але й соціально-економічну та інституційну сфери. Перехід до економіки знань, активне впровадження автоматизації, штучного інтелекту, великих даних і платформних рішень формують сучасну модель зайнятості, де основними стають цифрова компетентність, гнучкість, неперервний розвиток і вдосконалення «м’яких навичок». Однак цифровізація має суперечливий вплив. З одного боку, вона сприяє зростанню продуктивності, стимулює інновації та створює високооплачувані технологічні робочі місця. З іншого боку, з’являються ризики витіснення фахівців із рутинними обов’язками, посилення соціальної нерівності та зменшення рівня захищеності працівників у рамках гнучких або платформних моделей зайнятості. Особливо вразливими в цій ситуації є працівники середньої кваліфікації, які потребують своєчасної

перекваліфікації відповідно до нових реалій ринку. Ефективне функціонування ринку праці в умовах цифрових змін залежить від узгодження зусиль державних структур, бізнесу та системи освіти. Стратегічними завданнями стають модернізація освітніх програм, впровадження адаптивних професійних курсів, оновлення трудового законодавства та створення надійних механізмів соціального захисту для нових категорій зайнятих. Епоха цифрових змін змінює не тільки формат працевлаштування, але й переосмислює роль людини в економічних процесах. Успіх і конкурентоспроможність національних економік буде значною мірою зумовлений здатністю знаходити баланс між технологічним розвитком, інвестуванням у людський капітал і забезпеченням соціальної стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Краус Н. М., Голобородько О. П., Краус К. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка.* 2018. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6047

2. EIB. URL: https://data.eib.org/eibis/

3. Digitalisation in Europe – 2025 edition. Eurostat: official website. 2025. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/digitalisation-2025

4. Гавриленко Н. Г., Тарасенко І. О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука».Серія: Економічні науки*. 2021. № 3 (47). Т. 1. С. 36–46. DOI: http://doi.org/10.2525313.2520-2294-2021-3-7046

5. Македон В.В,. Валіков В. П., Кошляк Є. Є. Світовий ринок праці в координатах цифрової економіки. *Академічний огляд.* 2020. № 1 (52). С. 91-104. URL: https://www.researchgate.net/publication/342471674_Svitovij_rinok_praci_v_koordinatah_cifrovoi_ekonomiki

6. Лазебник Л. Л., Войтенко В. О. Сутність, особливості та параметри цифрової економіки. *Економічний вісник Дніпропетровської політехніки*. 2020. № 1 (69). С. 22-29. URL: https://ev.nmu.org.ua/index.php/uk/archive? arh_article=1224. DOI: 10.33271/ev/69.022

7. World Digital Competitiveness Ranking. URL: https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/

8. Radionov Yu.D. Digitization of the Economy of Ukraine Under Marthial Law. Information Progress and Technology Transforming the World: monograph. Edited by Irina Tatomyr, Liubov Kvasnii. Praha: OKTAN PRINT, 2024, 342 p. P. 204–219. DOI: https://doi.org/10.46489/ipatttw-24-24 ; ISBN 978-80-88618-70-6

9. Назаров М.І., Нізельська М.А. Вплив діджиталізації еконеоміки на трансформацію світового ринку праці. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 2(19). DOI: https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-2-4.

10. Туль С. І. Нові форми праці в умовах діджиталізації економіки та світового ринку праці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* 2019. Вип. 23(2). С. 100–105 URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_2_2019ua/21.pdf.

11. Аніловська Г. Я., Костирко В. С., Рехлецький Є. А. Цифрова трансформація європейського суспільства. *Академічні візії*. 2023. №24. URL: https://academyvision.org/index.php/av/article/view/659

12. Новікова О. Ф., Шамілева Л. Л., Шастун А. Д. Перспективи змін у трудовій сфері при цифровізації економіки за інерційним та цільовим сценаріями розвитку України. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 2(60). С. 187-199. URL: http://www.evd-journal.org/download/ 2020/2(60)/20-Novikova.pdf

13. Македон В.В,. Валіков В. П., Кошляк Є. Є. Світовий ринок праці в координатах цифрової економіки. *Академічний огляд.* 2020. № 1 (52). С. 91-104. URL: https://www.researchgate.net/publication/ 342471674_Svitovij_rinok_praci_v_koordinatah_cifrovoi_ekonomiki

14. Соболєв В. М., Мусіюк І. О. Тенденції зайнятості в умовах цифрової економіки. *БІЗНЕС-ІНФОРМ*. 2020. № 10. С. 143-148. URL: https://oaji.net/articles/2020/727-1608555322.pdf

15. Шамілева Л. Л., Хандій О. О. Вплив цифрових трансформацій на економічну сферу праці: соціально-економічні ризики та наслідки. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 3 (57). С. 181-188.

16. Abhayawansa S.A. Intellectual capital accounting in the age of integrated reporting: a commentary. *Journal of Intellectual Capital*. 2019. № 20 (1). P. 2-10.

17. Alcбcer V., Cruz-Machado V. Scanning the Industry 4.0: A Literature Review on Technologies for Manufacturing Systems. *Engineering Science and Technology. International Journal.* 2019. № 3. P. 899- 919.

18. Candi M., Beltagui A. Effective use of 3D printing in the innovation process. Technovation. 2018. P. 63-73.

19. Шаульська Л. В., Кримова М. О. Стан ринку праці в контексті стратегії розвитку людського капіталу регіону. *Ринок праці та зайнятість населення.* 2018. № 2. С. 23–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpzn_2018_2_5

20. Столярчук Я., Поручник С. Сучасна сегментація та ключові тенденції розвитку світового ринку праці. *Україна: аспекти праці*. 2014. № 7. С. 12–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2014_7_4

21. Колот А. М. Соціально-трудова сфера в координатах нової економіки: розширення можливостей та нові загрози. *Соціально-трудова сфера в умовах становлення нової економіки: глобальні виклики та домінанти розвитку*: зб. тез доп. учасників круглого столу, 15 трав. 2018 р. М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» [та ін.]. Київ : КНЕУ, 2018. С. 7–15. URL: https://kneu.edu.ua/ua/events/stsvusne/

22. Бречко О.В. Детермінанти цифрової трансформації національної економіки. *Вісник ТНЕУ*. 2020. № 4. С. 7–25. URL: https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1182

23. Хаджинов І. В., Шкурат М. Є. Трансформація системи менеджменту персоналу міжнародних компаній. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. Вип. 6. С. 33 – 40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2018_6_7

24. Кримова М. О. Суспільні соціально-економічні інтереси переходу України до економіки знань. *Економіка і організація управління*. 2017. Вип. 4. С. 81–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2017_4_10

25. Туль С. І. Віртуалізація інтелектуальної праці в умовах становлення постіндустріальної економіки. *Академічний огляд*. 2016. № 1 (44). С. 22–30.

26. Гриценко А., Бурлай Т. Вплив цифровізації на соціальний розвиток. *Економічна теорія.* 2020. № 3. С. 24–51. URL: https://doi.org/10.15407/etet2020.03.024

27. WBG. URL: https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS

28. Шостак Л., Сур'як А. Цифровізація економіки: вплив на структуру зайнятості та еволюцію трудових відносин. *Bulletin of Sumy National Agrarian* University. 2025. № (2 (102). С. 25-30. https://doi.org/10.32782/bsnau.2025.2.4

29. Черненко В., Тарасова М. Майбутнє ринку праці – можливі сценарії розвитку в умовах цифровізації. *Європейський досвід використання цифрових технологій в економіці в умовах пандемії COVID-19*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Запорізький національний університет, 2023. С. 406–411.

30. Employment by sector. WBG. URL: https://genderdata.worldbank.org/en/indicator/sl-empl-zs?gender=total

31. Future of Jobs Report 2025: 78 Million New Job Opportunities by 2030 – The Skills You Ne ed Now. URL: https://degreefyd.com/blogs/future-of-jobs-report-2025-78-million-new-jobs-2030

32. WITS. URL: https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/WLD/Year/LTST/Summarytext

33. International Labor Organization. URL: https://www.globalcitizen.org/en/content/topics/international-labour-organization/?gad_source=1&gad_campaignid=22819602432&gbraid=0AAAAACnN8MwxYvZQjfxilfyx4Brurtd0P&gclid=CjwKCAiAwNDMBhBfEiwAd7ti1CM4UHKR3h7s4vY7yfaM4wZOqmv6ZCuahvq3I9CbZ9N3-SUQbL6BhxoCKbUQAvD_BwE

34. Краус К., Краус Н, Голубка С. Становлення Праці 4.0 в умовах цифровізації та застосунку штучного інтелекту. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, 2022. №2(10), С. 19-31. URL: https://doi.org/10.32750/2022-0202

35. Колот А. М., Герасименко О. О. Цифрова трансформація та нові бізнес-моделі як детермінанти формування економіки нестандартної зайнятості. *Соціально-трудові*

відносини: теорія та практика. 2020. Вип. 10(1). С. 33 54. URL: doi:10.21511/slrtp.10(1).2020.06

36. Сорока О., Кучерина О. Трансформація зайнятості в умовах цифровізації:перспективи та ризики. *Економіка та суспільство*, 2024. №62. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-83

37. Лісніченко М., Плинокос Д., Галан О. Проблеми трансформації соціально-трудових відносин зайнятості в умовах цифровізації економіки. *Економіка та суспільство*, 2023. №50. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-52

38. Перегудова Т. Зайнятість у сфері цифрових платформ у контексті гідної праці. *Економіка України*. 2025. № 2 (759). С. 71-85. URL: https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.02.071

39. The Global Survey on Freelancing: Overall Results. URL: https://utsc.utoronto.ca/globalfreelancing/wp-content/uploads/2021/10/Global-Survey-on-Freelancing-final-report-9.20.pdf

40. Freelance Platforms Market Size, Share & Segmentation By Component (Platform, Services), By Application, By End-user, By Region and Global Forecast 2025-2032. URL: https://www.snsinsider.com/reports/freelance-platforms-market-6291

41. Freelancing Statistics 2026: The Complete Industry Analysis & Market Trends URL: https://www.jobbers.io/ultimate-freelancing-statistics-for-2025-the-complete-industry-analysis-that-changes-everything/

42. Asia Pacific Freelance Platforms Market Size, Share & Trends Analysis Report By End-user (Freelancers (18 - 34 and Above 35) and Employers), By Component, By Enterprise Size, By Application, By Country and Growth Forecast, 2025 – 2032. URL: https://www.kbvresearch.com/asia-pacific-freelance-platforms-market/

43. Boudreau J. (2016) Work in the Future Will Fall into These 4 Categories. Harvard Business Review. URL: https://hbr.org/2016/03/work-in-the-future-will-fall-into-these-4-categories.

44. Єлісєєва Л.В. Вплив інформатизації та цифровізації економіки на трансформацію соціального капіталу. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7429

45. Хаустова М. Г. Вигоди, ризики та проблеми цифровізації суспільства: загальнотеоретичний аспект. *Аналітичне-порівняльне правознавство.* 2023. №5. С. 753-759. URL http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/291041/284672

46. Чалюк Ю. О. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в умовах цифровізації економіки. *Підприємництво та інновації*. 2023. № 26. С. 70-79.

47. Цифрова трансформація економіки: мікро- та макроаспекти: колективна монографія / за заг.ред. Н. А. Мазур, д.е.н., проф. ; Кам'янець-Подільськ. нац. ун-т ім. І. Огієнка. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 440 с.

48. Labor force participation rate, total (% of total population ages 15-64) (modeled ILO estimate) URL: https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.ACTI.ZS

49. Future employment growth. URL: https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/skills-intelligence/future-employment-growth?country=EU27&year=2022-2035#1

50. Македон В. В., Чабаненко А. В. Факторні складові цифровізації глобальної економіки та макроекономічних систем країн світу. *Ефективна економіка.* 2022. № 1. DOI: 10.32702/2307-215-2022.1.11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9875

51. Сорока О., Кучерина О. Трансформація зайнятості в умовах цифровізації: перспективи та ризики. *Економіка та суспільство.* 2024. Випуск (62). DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-83

52. Лавриненко Л.М. Цифровізація та її вплив на ринок праці і трудові відносини. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences*. 2021. № 1. С. 23–24.

53. Петрова І.Л., Бараш А.Ю. Вплив цифрової економіки на трансформацію зайнятості та стратегії управління людськими ресурсами. *Актуальні проблеми економіки.* 2024. Випуск 9 (279). DOI: https://doi.org/10.32752/1993-6788-2024-1-279-78-86

54. Трансформація соціально-трудової сфери в умовах цифровізації економіки: монографія / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, Ю.С. Залознова та ін.; НАН України, Ін-т економіки промсті. Київ, 2022. 244 с.

55. Лобода О.М., Кириченко Н.В. Аналіз бізнес-моделей в цифровій економіці. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 15. С. 172–179. DOI: https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.21

56. Новікова О.Ф., Азьмук Н.А. Цифрофізація – чинник посилення резільєнтності соціально-трудової сфери та повоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 53. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-27